Kraków Bibl. Jagiellońskiej Arny 12

פרײַז 25 גראָשען XV־ער יאָהרגאַנג „Należytość pocztowa uiszczona gotówką“ 13 (711) „Radomer-Kielcer Leben“ היינט 10 זייטען

Radom, dnia 1-go Kwietnia 1938 r.
ראַדאָם, פרײַטאָג כ״ט אדר ב. תרצ״ח
טעלעפאָן פון רעדאַקציע 18 - 15

ראדאמער-קעלצער לעבן

פאַראַזע פאַרבערײַ
און כעמישע פּראַלניע
A.
HEMPEL
פאַבריק און צענטראַלע אַלטע שטאָדט 7
פיליעס:
זשעראָמסקי 1
זשעראָמסקי 21
זשעראָמסקי 59
טראַוגוטטא 11
קעלנער צו וואַשען צו 15 גר.

א הארציגען מזל טוב
ווינשען מיר אונזער גבאי
ה׳ יעקב מאיר קאַצמאַן מיט זיין פרוי
צו דער התונה פון זייער
טאָכטער
גליק דעם יונגען פּאָר און נחת די עלטערען
חברה „כנסת ישראל״

Z intencji zaręczyn
p. Racheli Elencwajżanki
— z p. —
Mońkiem Bryksem
dużo szczęścia i kwiecistej przyszłości
a rodzicom pociechy
życzą
Abuszowie Szermanowie.

קומט און איבערצייגט אייך!
די בעסטע פרישע מיטאָגען
כשר עסען
— וואַרימע — געשמאַקהאַפטע קאַלאַציעס
צו דער בעקוועמליכקייט פון אַלע געסט
בעקומט מען נאָר אין דעם גוט בעקאַנטען
Bar „CENTRAL“
Rwańska 14
אינהאַבער מ. ווייסמאַן
סאָלידע בעהאַנדלונג — גוטע בעדינגונגען
עס זענען אויך פערהאַן פערשידענע געטראַנקען, ביער פון אַלערלײ פירמעס ווי: „האַבערבוש“, „אָקאָצים“, „סעסקי“, א. א. וו.
צו צוגענגליכע פּרײַזען.

אונזער חבר
מנחם מאַרקאָוויטש צו זיין הייראַט מיט די פרײלין חוה באַסמאַן
א הערצליכען מזל־טוב
פּאַרטײ־קאָמיטעט פון פועלי־ציון (פאָר מיט ד. ס) אין ראדאם.
קאָמיטעט פון דער יוד. סאָצ. יוגנט „פרײַהייט“ אין ראדאם.

Gdy na dancingu, lub balu chcesz szaleć
I chcesz naprawdę być w dobrym humorze
To musisz tylko w gilzach „WAWEL“ palić,
Nic ci na humor lepiej nie pomoże.

כשר לחג הפסח
אפילו למהדרין מן המהדרין
מצות
און מצה־מעהל
גאַראַנטירט ריין אָהן צומישונג
פון עלעקטריש מע־כאַניש־היגיענישער
מצה־בעקעריי
בהכשר הרב הגאון ר׳ ישעי׳ זלאָטניק
בהרב הגאון המובהק מהר״ם שליט״א האב״ד גלאָמאָסטאָוו.
צו 78 גר. א קילא
י. ערליכמאַן ראדאם רינעק 8
ראדאם, רינעק 8
Adres: RADOM RYNEK 8

ווילט איהר האָבען קלאָרע, זויבערע וועש, נייע גאַרדעראָבעס, שניי־ווייסע פאַרהאַנגען,
גיעט נאָר צו וואַשען און פאַרבען אין דער בעקאַנטער
כעמישער פאַרבערײַ און פּראַלניע פון דער ערשטקלאַסיגער פירמע
A. HEMPEL
Centrala Stare Miasto 7 telefon 19 - 70
Filje Żeromskiego 1
Żeromskiego 21
Żeromskiego 59
Traugutta 11
ווער ס׳האָט זיך ניט איבערצייגט זאָל פּרובען און וועט זיין ענטציקט פון דער שענער, עסטעטישער און פאַכמענישער אַרבייט. ס׳ווערט אויך געוואַשען אויף טריקען — ביליגע פּרייזען! — פּינקטליכע אויספיהרונג סאָלידע בעהאַנדלונג קומט און איבערצייגט אייך
צענטראַלע: אַלטע שטאָדט 7 אָפיס. טעל 70 - 19
פיליעס: זשעראָמסקי 1, טראַוגוטטא 11
זשעראָמסקי 21 זשעראָמסקי 59
ביליג צו וואַשען קאַפּעלושען

צו דער הכצייט פון אונזער ליבע

טאכטער

רעגינא מיט ה' מאניעק ווארשאוער

ווינשען מיר זיי א גליקליכע צוקונפט
און אייביגע צופרידענהייט

עלטערען

יעקב מאיר קאצמאן און פרוי

Z intencji zaślubin kochanej siostry

Reginy Kacmanówny

z p.

Mońkiem Warszauerem

życzymy aby gwiazdy szczęścia towarzyszyły im na nowej drodze życia.

Sala i Herszek Londonowie.

Z intencji zaręczyn kolegi naszego

Dawida Frydmana

z p. ***Edzią Finkielsztajnówną***

życzą dużo szczęścia

koledzy
Izrael Glatt
Josek Szrek
Moniek Pomeranc
Moniek Horowicz
Izaak Korman.

איך גראטולירט הערצליך מיין פריינד

דזשעס גאלדפלייס (ניו-יארק)

צו דער הא כ צ יי ט

פון זיין שוועסטערן-טאכטער

פרל. ברײנדיל גוטמאן
מיט ה' משה רובינשטיין

איך חינש דעם יונגען
פאר א גליקליכע צוקונפט

משה ראדאמסקי ניו-יארק-ראדאם

Lekarz — Dentysta

R. Drozdowska

przy ul. Zeromskiego 1

(MALCZEWSKIEGO 2)

przyjmuje od g. 10 — 2 — i od 4 — 7

אין ראדאם האט מען נעכטען געפאסט און שופר געבלאזען.

נעכטן דאנערשטאג אין טאג פון תענית-צבור איז דאס גרויסע בית-מדרש געווען געפאקט פון יודען. מ'האט געדאווענט יום-כפור קטן, געליינט ויחל און געבלאזן שופר. יודען האבען הייס געבעטען, אז מ'זאל מבטל מאכען די גזירה פון שחיטה-פערבאט און א סך האבען געוויינט צוליב די צרות איף יודען, וואס מעהרען זיך

עס האבען גערעדט הרב קעסטענבערג און ר' שמואל פערקאל. הרב קעסטענבערג האט ערקלערט, אז מחמת דעם, וואס מ'איז נישט געווען גוהר אין מאכלות טריפות, איז געקומען די גזירה און אויב מ'וועט נעמען איף זיך נישט צו עסען קיין טרפות, וועט די גזירה קיין קיום נישט האבען און מוועז בטול ווערען.

ה' שמואל פערקאל האט געזאגט, אז די גזירה איז אנ'עונש דערפאר, וואס מ'האט נישט געוועהלט אלס דעפוטאט דעם ריישער רב הרב לעווין, און ווייל מ'איז נישט נזהר געווען אין דרך ארץ קדמה לתורה. וואלט ה"ב לעווין אבער געווען געוועהלט אין סיים וואלט צו דער גזירה נישט גע-קומען, ווייל מ'וואלט פאר איהם מורא געהאט און פשינאימניעי זיך גערעכענט מיט איהם. די פערביטערטע יודען האבען דן געווען לכף זכות, אז דאס רעדט ער מכתמא פון הארץ-ווייטאג און גרויס שברת הלב.

„די כשוף - מאכערין"

צוליב מאנגעל אין פלאץ קומט די רע-צענזיע איבער דער „כשוף מאכערין" אין קומענדיגען נומער. רעד.

שפיטאל-באל געגעבען 400 זל. ריינע הכנסה

די הכנסה פון שפיטאל-באל איז נישט קיין גלענצענדע. איינגאנצען 400 זל. איז געבליבען נאכן אפרעכענען די אויסגא-בען. אויף אזא צוועק איז געווען צו ערווארטען א גרעסערע ערקייטונג און ממילא א גרעסערע הכנסה.

א הערצליכען מזל טוב
אונזערע ליבע עלטערע
צו דער האכצייט פון זייער
טאכטער

רעגינא קאצמאן מיט ה' מאניעק ווארשאוער

מיר ווינשען אייך, אז איהר זאלט דערלעבען
פיעל נחת פון יונגען פאר און פון אלע קינדער

טאכטער און איידעם
לאנדאן מיט זייער זונדעלע.

Z intencji zaślubin
naszej drogej siostry

Reginy

z p.

Mońkiem Warszauerem

życzymy dużo szczęścia
i zadowolenia

bracia
Josef i Abek Kacman.

ד א נ ק ז א ג ו נ ג.

מיר דאנקען הערצליך דעם אינדעפענדענט ראדאמער עיד סאסייטי און אינדעפענדענט לעידיס סאסייטי אין נוי-יארק און דעם ה' **משה ראדאמסקי** פאר די 100 דאלאר, וואס מיר האבען פון זיי ערהאלטען פאר אונזערע אינסטיטוציעס.

די פערוואלטונג
פון בית-יתומים און מושב-זקנים אין ראדאם

ד א נ ק ז א ג ו נ ג.

א הערצליכען דאנק דריקען מיר אויס דעם **אינדעפענדענט ראדאמער עיד סאסייטי** און דעם **אינדעפענדענט לעידיס סאסייטי** (ניו-יארק) פאר די 50 דאלאר, וואס מיר האבען ערהאלטען פון ה' **משה ראדאמסקי**, ווען מיר דאנקען בעזונדער פאר זיין אינטערעסירען זיך מיט אונזער אינסטיטוציע.

די פערוואלטונג
פון חינוך-ילדים אין ראדאם

ד א נ ק ז א ג ו נ ג.

דעם בעסטען דאנק שיקען מיר איבער אויף דעם וועג צום אינדעפענדענט ראדאמער עיד סאסייטי, און צום אינדעפענדענט ראדאמער לעידיס סאסייטי אין ניו-יארק פאר די 50 דאלאר וואס מיר האבען פון זיי ערהאלטען אלס שפענדע פאר אונזער אינסטיטוציע.

דעם ה' **משה ראדאמסקי** דאנקען מיר וואס אלס געוועזענער מיטגליד פון די צחיי דערמאנטע קארפארשאפטען אין ניו-יארק, האט ער גוט געדענקט אין אונזער אינסטיטוציע.

די פערוואלטונג
פון קימפעטארען-פעראיין אין ראדאם

אונזער חבר **ישראל גוטמאן** און פרוי
צו דער חתונה פון זייער זוהן

משה מיט פרל. חיה שרה ליטוואק

ווינשען מיר א הארצינען מזל-טוב

פערוואלטונג פון יודישען האנדווערקער פערבאנד רוואנסקא 1

אונזער חבר **ישראל גוטמאן** און פרוי
צו דער חתונה פון זייער ז ו ה ן

משה מיט פרל. חיה שרה ליטוואק

ווינשען מיר א גליקליכע צוקונפט

פערוואלטונג פון מעטאל-צעך אין ראדאם

Uwaga Uwaga

Nowy otworzony sklep pod firmą

„Centro Swiat"

Róg Wytoldej i Żeromskiego

Został zaopatrzony w najnowsze modeli żyrandoli lampki stojące oraz duży wybór żarówek i wszelkie przybory instalacyjne po cenach bardzo tanich.

Centro - ŚWIAT

Róg Wytoldej i Żerom.

ראדאם וויל נעמען און ווארשא וויל נישט געבען.

צו דער קאנפערענץ אין דער נייטר געזעלשאפט „ארט".

די אינציאטארען פון דער „ארט"-אבטיילונג אין ראדאם האבען אבגעטסועט דאס זייעריקע. דער „ארט" איז שוין דא ער האט זיך שוין ערווארבען בירגער-רעכט אין דעם יודיש-געזעלשאפטליכען לעבען אין ראדאם. פארלויפיג איז נאר פעטיג איין קורס. דאס איז דאס פאך שניידעריי פאר מיידלעך, וועלכע לערנען זיך אין א צאהל פון קרוב 30.

דער ראדאמער „ארט" ביים היינטיגען טאג ברויך אבער אויסראנגען א היבשליכען בודזשעט. קנאפע 700 זל. איז די ציפער פון די אויסגאבען, וואס בעטרעפען יעדען חודש. פון שכר-לימוד וואס עס צאהלען די מיידלעך פון דעם איינציגען שניידער-קורס, פליסט איין נאר א קליינע סומע, וועלכע דעקט אפילו נישט קיין פיערט חלק פון בודזשעט. מען מוז דערום זוכען אנדערע קוועלען און אנדערע שטיך-מעגליכקייטען און דא קומט אין בעטראכט די געזעלשאפטליכע שטיצע אין פערשידענע פארמען, ווי סובסידיעס מאנאטליכע זעלבסטבעשטייערונגען, אימפרעזען וכדומה.

פון סובסידיעס קען היינט קיין רייד נישט זיין, די גמינע ווייסט מען ווי זי שטייט. נעהן צו דער גמינע נאך א סובסידיע איז א שאד די טרחה. פון מאגיסטראט א סובסידיע איז אויך פארלויפיג נישט צו ערווארטען. בלייבט איבער די שטאדט גופא, ד"ה אז אלס איינציגער שטיך-פונקט בלייבען די אינדיווידועלע מאנאט-אבצאהלונגען, אבער דא ווייזט עס אויס גאנץ טרויעריג. די געזעלשאפט „ארט" האט נאך ביי היינטיגען טאג נישט קיין גאנצע 100 מיטגלידער און די וואס צאהלען שוין יא נאך נעבעט און אפעלאציעס, צאהלען אזוי, אז דער אינקאסענט מוז רייסען שיך און נעהן אהן א שיעור, ביז ער בעקומט ארויס דעם זלאט. מיט וועמען איהר רעדט, איז יעדער דערפאר, אז „ארט" האט עקזיסטענץ-בערעכטיגונג, אדרבא, יעדער בעגריסט די נייע פלאצובקע, אבער ס'געהט נישט ווייטער פון מויל-מלאכה.

ביז צום עפענען דעם „ארט" האט געקאסט גענוג געלד, אויסער שווערע מיה און אונצעהליגע אינטערווענצען. א יאהר צייט איז געשטאנען ליידיג א לאקאל פאר וועלכען מ'האט געצאהלט היבש דירה געלד, מ'האט געמוזט דעם לאקאל אויך רעמאנטירען. דאס אלץ האט געקאסט שענע טויזענדער. פארוואס איז דער לאקאל געשטאנען ליידיג — דערין איז קיינער פון די איניציאטארען און גרינדער נישט שולדיג. אין דעם זענען געווען אנדערע מניעות, וועגען וועלכע מ'האט שוין געהאט זיינער צייט געשריבען און ס'איז נישט דאס ארט און נישט די צייט נאך אמאהל איבערצו'חזר'ען. אויס'ן דירה-געלד פאר דער ליידיגער צייט און פאר'ן רעמאנט האט ראדאם קיין גראשען נישט געגעבען. דאס אלץ האט געדעקט די ארט-צענטראלע פון ווארשא. יעצט טענה'ט ווארשא: ליבע קינדערלעך, איך האב אייך געשטעלט אויף די פיס, פרובט אליין אנהויבען געהן.

געהט טאקע איבער אן א ויכוח צווישען דער פערוואלטונג פון ראדאמער „ארט" מיט דער ווארשאווער צענטראלע וועגען א ווייטערדיגע סובסידיע. היינטיגע וואך דינסטאג איז פון ווארשא געקומען דער ה' יאשונסקי, דירעקטאר פון ווארשאווער „ארט" מיט וועמען די פערוואלטונג האט אבגעהאלטען א לענגערע קאנפערענץ. די פערוואלטונג'ס-מיטגלידער, די ה"ה מ. רובינשטיין, אינזש. שווארצבערג א. פינקעלשטיין און פרעזעס ד"ר שענדעראוויטש האבען פערלאנגט, אז די ווארשאווער ארט-צענטראלע זאל ערטיילען א מאנאטליכע סובסידיע פון 400 זל. אויף א געוויסע צייט, אויף אזוי לאנג ביז דער ראדאמער „ארט" וועט שטעלען פעסטערע טריט און קענען זיך אליין אויסהאלטען נאכ'ן ווערבירען א גרעסערע צאהל מיטגלידער און נאכ'ן אויסברייטערען די טעטיגקייט אויף נאך אנדערע פאכען.

דיר. יאשונסקי אין זיין לענגערע און דווקא זאכליכע רעדע, ווייזט אויף, אז מיט ראדאם איז עס געגאנגען אמשווערסטען ווי מיט אלע שטעדט און שטעטלעך. די צענטראלע אין ווארשא האט געלעגט גענוג געלד אויף ראדאם און יעצט איז די צייט, אז ראדאם זאל בעוויזען איהר פעהיגקייט אויף זעלבסט-אויסקום. דיר. יאשונסקי ווארפט א פיעל ביישפיעלען פון אנדערע שטעדט, וואו די יודישע בעפעלקערונג ווייזט ארויס א סך פערשטענדניש און אינטערעס פאר אזא פראדוקטיווע אינסטיטוציע, ווי עס איז „ארט". עס קען זיין אז די עקאנאמישע לאגע פון דער יודישער בעפעלקערונג אין ראדאם איז א געפאלענע, דאס קען אלץ אמת זיין. אזוי איז דאך אין אנדערע שטעט אויך און מ'קאן דאך נישט זאגען, אז אויף ראדאם איז אויסגעגאסען געווארען א ספעציעלע תוכחה, וואס מ'זאל פאר איהר מאכען אנ'אויסנאהם, ערטיילענדיג א סובסידיע אין דער הויך פון 60 פראצ. פון בודזשעט.

דיר. יאשונסקי ברענגט אגב א שטיקעל בילאנס פון די פינאנסען פון אלע „ארט"-אבטיילונגען אין פוילען, וואס בעטרעפען — הגם נאך נישט אפיציעל בעשטעטיגט — פאר'ן פערגאנגענעם יאהר צירקא 700 טויזענד זל. און אויף אזא קאלאסאלע סומע האט ווארשא אקעגענגעטראגען מאקסימום 25 פראצ. פון די „ארט"-בודזשעטען און דאס אויך נישט אין אלע שטעדט. און אויב ס'איז דא א שטעטעל, וואס האט מעהר בעקומען ווי 25 פראצענט, איז עס מסתמא דערפאר, וואס דארט הערשט א שרעקליכע נויט, צו וואס ראדאם קען זיך נישט פערגלייכען.

די קאנפערענץ האט געדויערט א פאר שעה, אין משך פון וועלכער די פערוואלטונג האט כסדר אונטערגעהאלטען איהר פערלאנג פון א סובסידיע, ארויסשטעלענדיג פון איהר זייט וואגיגע ארגומענטען. די קאנפערענץ האט נישט געגעבען קיין קאנקרעטע רעזולטאטען און יעדער צד איז געבליבען ביי זיין מיינונג.

דערווייל איז דער ראדאמער „ארט" געבליבען ביי א שווערען בעלאסטעטען בודזשעט און דא מוז די יודישע געזעלשאפט אנהויבען שטיצען רעאל די באמת וויכטיגע ארבייטס-פלאצובקע. אפשר וועט ווארשא יא נאכגעבען, אבער מען טאר זיך נישט מאכען קיין אילוזיעס, אז ווארשע וועט אינגאנצען טראגען דעם ראדאמער „ארט" אויף איהרע פלייצעס און וועט האלטען תמיד אין איין אהערשיקען געלד קיין ראדאם צוליב איהרע שעהנע אויגען.

דאס ברויך די יודישע געזעלשאפט אין ראדאם סוף כל סוף פערשטעהן.

ראדאמער לאנדסמאן ה' משה ראדאמסקי צוזאמען מיט'ן 15-ער קאמיטעט

פונאנדערגעטיילט 750 דאלאר פאר יודישע אינסטיטוציעס און אויף א פסח-אקציע.

עהרענצייכען, מיטוואך אין אווענט, האט דער 15-ער קאמיטעט אבגעהאלטען א זיצונג מיט'ן אמעריקאנער גאסט ה' משה ראדאמסקי. אויף דער זיצונג, אויף וועלכער עס זענען איינגעלאדען געווארען פארשטעהער פון א רייהע יודישע אינסטיטוציעס, האט דער ה' ראדאמסקי פונאנדערגעטיילט 750 דאלאר אין נאמען פון ראדאמער אינדעפענדענט ראדאמער עיד-סאסייטי און אינדעפענדענט ראדאמער לעידיס-סאסייטי.

די געלדער זענען געטיילט געווארען לויט פאלגענדען סדר:

דאס יודישע שפיטאל האט בעקומען 100 דאלאר; בית-יתומים און מושב זקנים — 100 דאלאר; קימפעטארען-פעראיין 50 דאלאר; חינוך-ילדים 50 דאלאר; געזעלשאפט „טאז" (געזעלשאפט אבצוהיטען דאס געזונד פון דער יודישער בעפעלקערונג אין ראדאם און פשיטיק) 50 דאלאר; לינת הצדק 25 דאלאר; צו ערנעהרען ארימע קינדער פון דער יודישער פאלק-שעכנע שולע א. נ. יאסעלעוויטש 10 דאלאר; פאר תלמוד-תורה 15 דאלאר; פאר דעם תכנסת אורחים 10 דאלאר; די קאסע ביים רעליעף 50 דאלאר; די איבערגעבליבענע 290 דאלאר האט ה' ראדאמסקי איבערגעגעבען א קאמיטעט פאר א פסח-אקציע.

צו דער זעלבער צייט האט ה' ראדאמסקי איבערגעגעבען אין נאמען פון ה' וויליאם האמערשטיין פון ניו-יארק 20 דאלאר פאר'ן שפיטאל און 20 דאלאר פאר'ן בית יתומים און מושב-זקנים אלס זיין יעהרליכען ביישטייער.

– דאס – געשעפט פון גערדינעז, קאפעז, ראלעטעז, סערוועטעז
איז איבערגעטראגען געווארען פון דער שפאציר גאס נום. 23 אויף
זשעראמסקעגא (לובלינער) 22
אין הויף, לינקע אפיצינע, ערשטער שטאק.
גלייכצייטיג ווערט בעקאנט געמאכט, אז ס'איז צוגעגרייט געווארען אויף
יום-טוב א שענער און פערשידענארטיגער אויסוואל
מיט די מאדערנסטע מוסטערען, בעסטע קוואליטעט פאר
ביליגע פרייזען.

די ארבייטער פון ד'ער ראדאמער „אובעזפיעטשאלניע" פאדערן איינצופיהרען זעלבסט-פערוואלטונגען.

אין לאקאל פון דער ראדאמער „אבעזפיעטשאלניע" איז פארגעקומען אנ'אלגעמיינע פערזאמלונג פון די ארבייטער פונם גאנצען ראיאן וואס ווערט בעדיענט פון דער ראדאמער „אובעזפיעטשאלניע". אויף דער פערזאמלונג איז צווישען אנדערע אויך אנגענומען געווארען א רעזאלוציע וועלכע זאגט זיך ארויס פאר פונאנדערלאזען די קאמיסארישע פערוואלטונגען און איינפיהרען א זעלבסט פערוואלטונג אין אלע „אובעזפיעטשאלניעס".

עגזיסטירט 112 יאהר
FABRYKA SUKNA
Karol Jankowski i Syn
BIELSKO
אייגענער פאבריק'ס - לאגער אין ראדאם
Zeromskiego 33 tel. 23-05
א ריזיגער אויסוואל פון מאדערנסטע
דאמעז און הערעז - סחורות
העכסטע קוואליטעט צו שטרענגע פאבר. פרייזן
עגזיסטירט 112 יאהר

שחיטה-גזירה.

דאס אומגליקליכע איז געשעהען. דער סיים האט בעשלאסען גענצליך צו פערביטען די ריטועלע שחיטה כאטש זי איז איינע פון די הויפט עקרי-הדת פאר דער דריימיליאניגער יודישער בעפעלקערונג און הגם די קאנסטיטוציע גאראנטירט דאס פריי אומבעגרעניצטע אויסלעבען זיך פון יעדען בירגער לויט זיינע רעליגיעזע געבאטען.

עס האבען זיך דאס מאל נישט געפונען — ווי עס איז געווען דער פאל פאר יאהרען אין רעגירונגס לאגער — דעצידירענדע עלעמענטען וואס זאלען ארויסטרעטען געגען דער גזירה.

דער פארשטעהער פון דער רעגירונג האט אפילו זיך געפריווט געגענשטעלען דיס פראיעקט, דאס איז אבער נישט געשעהען מיט דער זעלבער קאטעגארישקייט ווי פאר א יאהרען. דער בילדונגס מיניסטער האט בכלל דאס ווארט נישט גענומען. אויך דער לאנדווירטשאפטליכער מיניסטער האט דאס מאל געשיקט זיין פערטרעטער — עס זעהט אויס, אז די רעגירונג האט זיך נישט געוואלט שטארק אנגאזשירען צו שווימען געגען שטראם.

ביים פעסטשטעלען פון דער סאכלאגע איז מעגליך אז די גזירה זאל בעשלאסען ווערען דורך אלע אינסטאנצען און זאל אריין אין קראפט. עס וויל זיך גלויבען, אז דאס מאל וועט דער גאנצער יודישער כלל זיך וויסען ווי אזוי זיך נעהעריג אויפצופיהרען כדי צו שיצען דעם כבוד פון דער יודישער רעליגיע, און פון זיין זעלבסטבעשטימונגסרעכט.

עס איז אינטערעסאנט, אז פונקט ווי פאר יאהרען איז ביי דער פלייש-גזירה דורכגעשמוגעלט געווארען א מילך-גזירה איז דאס מאל צוגלייך מיט דעם שחיטה-פערבאט בעשלאסען געווארען א פערבאט אויסצוארבייטען ראזשינקע ווין וואס ווערט הויפטזעכליך פערנוצט אויף קידוש — אלזא ווידער געהט געגען א רעליגיעזע בעשטימונג פאר דער יודישער בעפעלקערונג.

מיר מיינען, אז די יודישע בעפעלקערונג וועט פערשטעהען, אז איצט איז אקטועל די צייט אויף וועלכער עס זאגט דער מאמר החכם אין משלי (כ"ג.)

„אל תהי בסובאי יין בזוללי בשר למו".

און עס טארען נישט זיין צווישען אונז קיין סורר ומורה. וואס זאל צוליב דעם וואס ער איז א זולל וסובא (א זולל וסובא הייסט ווי באקאנט לויט די די מפרשים אזא וואס פרעסט פלייש און שלאקעט ווין) זיך אויסברעכען פון כלל און זאל צוליב זיין פערגעניגען וועגען פערראטען דעם יודישען דת אין דאס יודישע פאלק.

דער יודישער כלל געדענקט דעם געבאט פון דער תורה, וואס מען האט צוזען מיט אזא סורר ומורר. דאס קאפיטעל אין וועלכען עס ווערט גערעדט וועגען סורר ומורה פערענדיגט זיך מיט די ווערטער:

„ובערת הרע מקרבך וכל ישראל ישמעו ויראו" (דברים כא").

די יודישע טראדיציע הייס שוין פון זען; עס ווערט נישט גענעסען קיין פלייש אלס סימן פון טרויער, דעס פערלירען פון אונזער גלייכבערעכטיגונג אלס פאלק און ווען עס דראהט א דערנידעריגונג פאר אונזער דת און נאציע קאנען די טעג פערוואנדעלט ווערען אין יאהרען.

נזירים דארפען מיר ווערען, זיך אבהיטען פון טריפה פלייש און יין נסך. דעמאלט וועלען מיר זיין א געזונדער פיזיש און מאראליש פאלק און דער צווייטער פסוק פון משלי (כ"ג כא):

„כי זולל וסובא יורש וקרעים תלביש נומה"

וועט קאנען אנגעווענדעט ווערען נישט לגבי אונז נאר לגבי אנדערע.

מ. ראבינאוויטש

בודזשעט-סעסיעס; ראדאמער שטאדט-ראט

איבער 3 מיליאן זל. בעטרעפט דער שטאדט-בודזשעט — פארלויפיג סובסידיעס נאר פאר צוויי יודישע אינסטיטוציעס אויף א סומע פון נישט קיין גאנצע 12 טויז. זל.

די לעצטע זיצונגען פון שטאדט-ראט זענען געווען געווידמעט דעם שטאדט-בודזשעט פון יאהר 1938/39. דער נאטשעלניק פון דער פינאנץ-אבטיילונג ד"ר קאהן האט מודיע געווען, אז דער היינטיגער בודזשעט וועט זיין גרעסער פון פאריגען יאהר. נישט בלויז מיט די אויסגאבען, נאר אויך מיט די איינקונפטען. דער גרויסער פראצענט איינקונפטען, דאס זענען די הכנסות פון די שטאדט-מאיאנטקעס, וועלכע דעקען בערך 37 פראצ. פון בודזשעט. איבערגעהענדיג צו די איינקונפטען פון שטאדט, ווייזט-אויף ד"ר קאהן מיט ציפערן, אז ראדאם גיט איבערהויפט זעהר קלענערע הכנסות אין פערגלייך מיט אנדערע שטעדט. אין לובלין למשל קומט אויס אויף יעדען איינוואהנער 37 זל. א יאהר. אזוי פיעל האט פון איהם די שטאדט-קאסע איינקונפט. אויך אין אנדערע שטעדט איז כמעט דאס זעלבע; דאגעגען אין ראדאם האט ביז'ן לעצטען יאהר בעטראפען דער איינקונפט פון יעדען איינוואהנער נישט מעהר ווי 26 זל. אויך די אויסגאבען פאר די איינוואהנער זענען געווען נישט פיעל העכערע. די קליינע הכנסות פון דער שטאדט נעמען זיך דערפון, וואס אין ראדאם זענען פערהאן א רייהע גרויסע פאבריקען, מלוכהשע, וועלכע זענען אינגאנצען בעפרייט פון שטאדט-אבצאהלונגען, פונ'ם אזוי גערופענעם „פאדאטעק ניערוכאמאסטשי".

דער שוואכער פונקט פון שטאדט-בודזשעט, דאס זענען די חובות וואס לאסטען אויף דער שטאדט. קנאפע 24 פראצ. פון בודזשעט ווערט אויסגעגעבען אויף צו דעקען חובות, מיט עטליכע יאהר צוריק האט די פאזיציע פון די חובות-אויסגאבען בעטראפען בלויז 17 פראצ. דער גרעסטער אין פון דער פירמע „אולען" און די מלוכה-אינוועסטיציע-הלוואה פון בערך 11 מיליאן זל.

א גרויסע פערלייכטערונג פון די שטאט-חובות וועט זיין דאס איבערנעמען פון דער מלוכה דעם חוב פון די 11 מיליאן זל.

פון רעפעראט, געהאלטען פון פרוי קלעפס-קראוז איבער'ן שול-וועזען און שטאדט-ביבליאטעק, הערען מיר געוואהר, אז אין ראדאם לערנען זיך אין די פאלקסשולען ביי 12 טויזענד קינדער. דאס לעצטע יאהר איז צוגעקומען 800 קינדער אין די שולען, מע ברויך אויסבויען נאך שול-לאקאלען, ווייל צו דער שטאדט האט מען לעצטענס צוגעטיילט געוויסע געגענדען און ממילא וועלען אויך צוקומען א מאסע קינדער אין שול-יאהר-עלטער. פיעל קינדער זענען קראנק אויף גרוזשליצע, פיעל ליידען אויף די צייהן. די אומרייניקייט ביי די קינדער איז ביז איצט געווען זעהר גרויס. ספעציעלע היגיעניסטען און דאקטוירים זארגען היינט פארן געזונד פון די קינדער. אבער די שולען ברויכען נאך מעהר וויזיטירט ווערען פון די היגיעניסטען.

די שטאדט-ביבליאטעק ענטוויקעלט זיך זעהר גוט, זי האט פיליאלס אויף דער זאמליגע און אויף דער גליניצע.

דער נאטשעלניק פון דער „אפיעקע ספאלעטשנע" צוויעק האט רעפערירט וועגען געזונד-צושטאנד פון דער שטאט. ס'איז פארהאן, זאגט ער, א סך קראנקע אויף טובערקלאז, וועלכע ווערען געהיילט אין א ספעציעלען אנשטאלט. די ארימע ווענעריש-קראנקע היילט מען אויפ'ן חשבון פון דער שטאדט ד"ר לעבקיכלער.

וויצע פרעזידענט ראדאמסקי רעדט ארום דעם ענין פון אלגעמיינע אדמיניסטראציע. ער ווייזט אן אויפ'ן גוטען צושטאנד פון די שטאטישע אינטערנעמונגען און אויף נייע ארבייט'ס-פלענער, צווישען וועלכע עס פיגורירען צוויי נייע גערטנער: אויף יאנפלאנסקי פלאץ און אין אלטען גארטען. אין לעצטען וועט איינגעארדענט ווערען א גערטנעדעל ספעציעל פאר קינדער.

אין דער דיסקוסיע ארום בודזשעט האט אנטייל גענומען דער פרעזעס פון יודישען קאלא ד"ר פאסטמאן, וועלכער האט קריטיקירט דעם בודזשעט און געבעטען צו נעמען אין אכט די יודישע פאסטולאטען און ערפילען די פערלאנגען פון דער יודישער בעפעלקערונג.

אין שטאדט-בודזשעט, וועלכער בעטרעפט איבער 3 מיליאן זל. פיגורירען לעת עתה נישט מעהר ווי צוויי יודישע פאזיציעס. דאס זענען צוויי סובסידיעס פאר די יודישע אינסטיטוציעס בית-יתומים-מושב-זקנים און פאר די פאך-קורסען פון דער דערגענצונג'ס שולע ביי דער יודישע געמינע. פאר'ן בית יתומים איז אנגעקינדיגט א סומע פון 10,000 זל. און פאר די פאך-קורסען — 1500 זל.

דער בודזשעט איז נאך נישט ענדגילטיג ערלעדיגט געווארען און אויף דער זיצונג פון דער בודזשעט-פינאנס קאמיסיע וועלכע קומט פאר די טעג, וועט ד"ר פאסטמאן אין נאמען פון יודישען קאלא פאדערען סובסידיעס פאר דער תלמוד-תורה, פאר'ן „טאז", „לינת הצדק" און פאר „בית-יעקב".

מיר האבען שוין געשריבען אין פאריגען נומער „ראדאמער-קעלצער לעבען" דעם אויסוואהל פון לאחניק גושעטשנאראווסקי אלס שטאדט-פרעזידענט. איצט גיבען מיר צו, אז ה' גושעטשנאראווסקי איז געוועהלט געווארען מיט 35 שטימען אויף דער אלגעמיינער צאהל פון 43 פאר איהם האבען געשטימט אלע ראטמענער פון פ. פ. ס. און די ראטמענער פון יודישען קאלא. דער ווירטשאפטליכער בלאק האט זיך אין די וואהלען נישט בעטייליגט.

דער ראטמאן רעיקנט ראגורסקי האט פאר די וואהלען פון פרעזידענט אבגעגעבען אנ'ערקלערונג אין נאמען פון זיין פראקציע. פון ווירטשאפטליכען בלאק, אז הגם ער מיט זיינע חברים אנערקענען די פערדינסטען פון ה' גושעטשנאראווסקי פאר דער בעפרייאונג פון פוילען זענען זיי דאך געגען זיין קאנדידאטור צוליב דעם וואס בעת זיין אנפיהרונג מיט דער שטאדט-ווירטשאפט אלס פרעזידענט, איז געקומען דערצו, וואס דער שטאדט-ראט איז אויפגעלעזט געווארען.

אויף דער זיצונג זענען אנוועזענד געווען אלע ראטמענער חוץ דריי ענדעקעס, וועלכע האבען רעזיגנירט נאך מיט א צייט פריהער פון זייערע מאנדאטען. אויבוואהל זייער רעזיגנאציע איז נישט אנגענומען געווארען קימען זיי דאך נישט אויף די זיצונגען פון שט. ראט.

צ-ר.

צי פיהרט טאקי איין „ארביס" דעם אריער-פאראגראף?

ביי די היינטיגע שווערע צייטען רעכענט זיך יעדער מיט די רייזע-קאסטען פון ראדאם קיין ווארשא און צוריק. פערהאן געוויס מענשען ביי אונז אין שטאדט וועלכע האלטען אפשר אין דעם, צי אין א צווייטען ענין בעדארפט פאהרען אויף איין, אדער צוויי טעג קיין ווארשא, אבער ווען ער מאכט א חשבון, וויפיעל ס'וועט איהם קאסטען, בלייבט ער בעסער זיצען און ווארט... ווארט אפשר וועט דאך זיך מאכען א פאפולערער צוג ווען א רייזע קיין ווארשא און צוריק וועט קאסטען בלויז עטליכע זלאטעס. אזעלכע צוגען געהען אב אמווענינגסטענס עטליכע מאהל אין יאהר און די פרעקווענץ אין די צוגען איז א גאנץ גרויסע. פערשטעהט זיך, אז פאר יעדער אזא רייזע פון ראדאם קיין ווארשא צעווייזען זיך אין שטאדט ספעציעלע אפישען פון „ארביס", אדער פון דער טוריסטיק-ליגע און מענשען קויפען אויס קארטען אויף ביליגע צוגען.

לעצטענס איז צוליב דעם נאמען-טאג פון מארשאל פילסודסקי אויך אבגעגאנגען א פאפולערער צוג קיין ווארשא. דאס מאהל האט „ארביס" נישט ארויסגעהאנגען קיין אפישען און ווען עס זענען געקומען אין דער ראדאמער אבטיילונג פון „ארביס" יודען נאך קארטען אויף א פאפולערען צוג, האט מען זיי ערקלערט, אז אזא צוג וועט פון ראדאם נישט אבגעהן. איך זעלבסט בין אויך געווען צווישען די וואס האבען בעקומען אזא ענטפער. אויך מיינע בעקאנטע האט מען ערקלערט, אז ס'איז איבערהויפט נישט דא אזעלכע קארטען.

עס וואלט זיך, אלזא, געגלויבט. אז קיין פאפולערער צוג איז ווירקליך נישט אבגעגאנגען פון ראדאם קיין ווארשא, ווייזט זיך אבער אויס, אז ס'איז יא געווען אזא צוג, עס זענען יא פערקויפט געווארען קארטען אויף אזא צוג, אבער נאר פאר... אריער! מיר ווייסען נישט לויט וועמענס פעראָרדנונג דער ראדאמער „ארביס" האט זיך ערלויבט צו טיילען די ראדאמער בירגער אויף צוויי גרופעס און קארטען אויף א ביליגען צוג פערקויפט בלויז נישט-יודען. אזוי, אז אפשר האט געוואלט אויך א יוד געניסען פון דער הנחה האט מען איהם געזאגט „לא" מיט א ספארעק!

די נישט ריכטיגע האנדלונג פון דעם אנטיסעמיטישען לייטער (א הארצעוש) פון ראדאמער ארביס מוז געסטאדעלט ווערען. ס'איז כדאי צו וויסען, צי ווען דעם פאקט האט אויך א ידיעה די העכערע לייטונג פון ארביס און, צי האט זי טאקע אקצעפטירט די האנדלונג פון איהרע אנטיסעמיטישע אנגעשטעלטע. ס'וואלט אלענפאלס געווען געווינשען צו אינטערווענירען אין דעם ענין, ווייל זאל דאס פערשווינדען ווערען, וועט זיך דער היגער „ארביס" עפשר נאך מעהר מורה היתר זיין און ווען ס'וועט זיין ווידער א פאפולערער צוג פון ראדאם מיט ביליגע בילעטען זאל מען אמאהל נישט זעהן א שילד איבער'ן ארביס: „ביליגע בילעטען פאר אלע, אויסער אירען".

ארנאלד ראזענפעלד.

דער רב זײַנע צוויי טעכטער

(שלוס - תּשרט).

מײַן געשפּרעך מיט די צוויי שוועסטער

די לעזער, האָף איך, וועלען פערשטעהן פאַרוואס איך פיהר נישט דורך די געשיכטע ביז איהר שלוס אין דער פאָרם ווי זי איז איצט בעגאַנגען.

א נענויע שילדערונג פון דעם רב׳ס דורברעכען אלע ווענט ענדליך צו ווערען בעפרייט און ווערען ארויסגעשיקט פון לאַנד, וואָלט אויפגעדעקט אזעלכע לאַגעס, וואָס קען זיין א הילף צו נאַציישע שפּיאָנען; און קרובים פון דעם רב׳ס פאַמיליע געפינען זיך נאָך איצט אין דייטשלאַנד, און זיי וואָלטען בעצאָהלט מיט זייערע לעבענס. דאָס זעלבע איז אויך צו זאָגען וועגען דעם שטייגער ווי אזוי דעם רב׳ס טאָכטער עלא איז ענדליך ארויס פון דעם גהנמ׳דיגן קאָנצענטראַציע־לאַגער, און ווי אזוי די מוטער האָט זי גלייך ארויסגעפירט פון היטלער־לאַנד; און דאָס איז אויך צו זאָגען וועגען דעם שטייגער ווי אזוי די צווייטע טאָכטער פרידאַ האָט זיך צוריקגעקעהרט פון שפּאַניען קיין פאַריז. היטלער - שפּיאָנען האָבען זיי אלעמען נאָכגעפאָלגט אויף שריט און טריט, און די צוויי שוועסטער ווען זיי האָבען גערעדט צו מיר, האָבען אָנגעגעבען א בעוויין דערויף.

בעת עלא איז גענומען געוואָרען צו פערהער, איידער מ׳האָט זי ארויסגעלאָזען פון קאָנצענטראַציע־לאַגער, און מ׳האָט איהר געפרעגט וואָס זי קלייבט זיך צו טהון, און זי האָט געענטפערט, אז די מוטער יוצט מיט איהר אפּרייזען פון לאַנד, האָט מען ביים פערהער געוויזען פאָטאָגראַפיעס פון פרידאַ׳ן. איין פאָטאָגראַפיע: פרידאַן לעבען א הויז אין פאַריז, וואו עס זענען פאָרגעקומען די פערזאַמלונגען וועגען שפּאַניען; א צווייטע פאָטאָגראַפיע: פרידאַ ביי א שפּיטאָל אין מאַדריד.

אגענטען פון דער היטלעריסטישע געהיים פּאָליציי דרינגען אריין אומעטום, און הינטער דעם רב׳ס משפחה געהען נאָך שפּיאָנען־שאַטענס אויך איצט.

דאָס איז די טראַגעדיע פון דער איצטיגער וועלט, דעם פולען אמת, דעם גאַנצען שוידערליכען אמת פון די נגישות אויף מענשען, וואָס געהען אָן אין דעם לאַנד פון שטורעם־טרופּערס מיט האַקען־קרייצען, און פונקט אזוי אין אנדערע דיקטאַטור לענדער, וועט מען זיך ערשט דערוויסען א דור אין א צוויי שפּעטער.

ווען איך בין געקומען צו די צוויי שוועסטער אין פאַריז, זענען פאָטער און מוטער געווען אין פּראַג, דעם פאָטערס געבורטס־שטאָדט. זיי זענען אהין געפאָהרען צו קריגען פאָרמעלע פּאַפּירען אויף צו קענען זיך צונרייטען קיין פּאַלעסטינע, וואו ס׳האָט געזאָלט ווערען זייער היים אויף אלע מאָהל. לויט א בעשלוס פון דער גאַנצער פאַמיליע. פריהער וועלען פאָטער און מוטער פאָהרען, און נאָכדעם וועלען צו זיי קומען די צוויי טעכטער; דאָס איז געווען דער פאַמיליען־אָפּמאַך.

ביידע שוועסטער האָבען פאַר מיר געשילדערט די סצענע פון זייער בעגעגעניש און פון אלעמענס בעגעגענישען. עלא האָט דערצעהלט פון איהר טרעפען־זיך מיט דער מוטער אויס׳ן וועג פון קאָנצענטראַציע־לאַגער, און פון זייער בעגעגעניש נאָכדעם מיט׳ן פאָטער אין דער שווייץ; און פרידאַ האָט ארויסגעזאָגט עלא׳ן אין דערצעהלען פון זייער אלעמענס בעגעגעניש, אויך מיט איהר, מיט פרידא׳ן ביי די קרובים אין פאַריז, צו יעמען זי איז צוריקגעקומען פון שפּאַניען, נישט וויסענדיג, אז פאָטער און מוטער און שוועסטער וועלען אויך זיין אין גיכען.

פרידאַ איז שוין פאַר זיי, פאַר די עלטערן און די שוועסטער און די קרובים נישט ערשינען אלס די יונגינקע מיידעלע פון דער פאַמיליע; ערשט זי איז געווען די פערעלטערטע. יענע נאַכט, אינ׳ם קנויל פון בלוט און טויט, אונטער די טייערען פון דינאַמיט פון אַעראָפּלאַנען אין מאַדריד, אין דער בעהעלטעניש אונטער׳ן בריק פון מאַדריד, איז פרידא׳ס צומאַטערטער און פער׳חלשטער יונגער גוף געווען ווי א וואָרים צווישען חסרים, פון וועלכע זי איז פרוי געוואָרען, מוטער געוואָרען. און עס איז געווען דער גוטער גייסט פון דער פאַמיליע, א געאיידעלטער גייסט פון טראַגעדיע געלייטערט פון אזוי פיל יסורים, וואָס האָט ביי אלעמען פערשלאָסען די מיילער נישט צו זאָגען, וואָס פונאַנגענעהם צו פרידא׳ן, נישט אפילו קיין שטראָף־רייד פאַרוואָס זי האָט זיך פערנומען קיין שפּאַניען.

דער פאָטער, דער רב, האָט פאַרשטיקט זיינע טרעהרען און געזאָגט, אז דאָס קינד וועט זיך האָדעווען אין דער משפחה, און דווקא מיט די גרעסטע צערטליכקייטען פון אלעמען. וואָרים א קינד וואָס איז אויסגעקומען אין זיין יונגער טאָכטערס לייב אין אזא שעה פון א וועלט־קללה, ווען מענש איז נישט קיין מענש, איז ערשט א הייליגע גאָטס געשעפעניש.

די עלטערע טאָכטער, עלא, איז געבליבען מיט איהר צייכען אויף איהר פנים פון דעם בעסטיאַלישען אָנפאַל אויף איהר פון דעם מאָנסטערדיגען שטורעם־טרופּער. איהר ליפּ איז געבליבען ווי מיט א שניט, אזוי ווי איבערגעשפּאָלטען.

די צוויי שוועסטער האָבען זיך געהאַלטען אייגע לעבען דער צווייטער, און ווייל־ווייל געשמייכעלט; און ווען אין מיר האָט זיך געוואָרגען א טרעהר, קוקענדיג אויף זיי, די צוויי גרויסע מאַרטירערינס פון אונזער צייט, האָבען האָבען זיי געשפּאָט: ווי קומט עס איך א זשורנאַליסט, זאָל זיין סענטימענטאַל..

ביי זיי וועדגט זיך שוין מעהר נישט קיין טרעהר, אפילו נישט, ווען זיי רעדען פון דער מוטערס יסורים אויף היטלערס ערד, וואָס זי איז אויסגעשטאַנען אין איהר קאַמף פאַרן פאָטער און פאַר עלא׳ן.

אפנים, ווען מ׳לעבט דורך אמת־טיפע טראַגעדיעס ווערט דאָס האַרץ שטום.

מיר האָבען גערעדט וועגען דעם, און זיי האָבען דערצעהלט. די צוויי שוועסטער, אז די מוטער וויינט אויך נישט.

און דערביי געזאָגט, אז דאָס איז נישט גוט, וואָרים דער געוויין איז איהר געבליבען אין האַרצען. זי רעדט, די מוטער, מיט א כריפ, מיט א פאַרכאַפּט האַרץ; דער געוויין האָט זיך דאָרטען אָנגעשטעלט.

(סוף)

צו צוויי פונקטען, וואָס זענען אויסגעקומען אין אונזער געשפּרעך, האָבען ביידע שוועסטער ארויסגעוויזען א ספּעציעלען אינטערעס.

איין פונקט: ווי אזוי איך בין געקומען צו דער געשיכטע פון זייערע יסורים דורך דער אלטינקער דייטשע פרוי וועמען איך האָב באַגעגענט אין א הויז פון סאָציאַל־דעמאָקראַטען אין שטאָקהאָלם שוועדען.

דאָס איז דאָך געווען יענע אלטינקע דייטשע פרוי, יענע עלטערע סאָציאַל־דעמאָקראַטישע מוטער, וועלכע האָט געפונען עלאַן א צושלאָגענע אויפן הויף

א יוד. טראַגעדיע פון נאַצי־דייטשלאַנד

פון ה. לאַנג

פון דער געהיימער פּאָליציי, און זי גענומען, עלאַן צו זיך, אַז דאָס לויפענדע בלוט פון איהר מויל אָפּגעשטעלט, און איהרע וואונדען געהיילט, און געזוכט זי צו בעשיצען בעת מ׳האָט זי, עלאַן ארעסטירט.

עלאַס פאַרליטענער פנים, בלייך און פאַרמאָגערט מיטן געבליבענעם צייכען אויף דער ליפּ, האָט אויפגעשטראַלט ווען איך האָב דערמאָנט יענע אלטינקע פרוי; די אויפגעלויכטענקייט האָט אָנגעהאַלטען די גאַנצע צייט וואָס מיר האָבען וועגען איהר גערעדט, עס איז געווען מעהר ווי א געפיהל פון דאַנקבאַרקייט אין עלאַ׳ס האַרצען; יענע אלטינקע איז פאַרבליבען אין עלאַ׳ס זכרון ווי א הייליגע געשטאַלט. זי האָט געשילדערט די שטוב פון דער אלטינקער נישט אזוי פאַר מיר צו געדענקען, ווי פאַר איהר שוועסטער פרידאַ, זאָל געניוי וויסען פון אלץ, וואָס האָט זיך דעמאָלט אָפּגעטאָן — דעמאָלט אין דער נאַכט פונעם פאָטערס טראַסטער געפּאַנגעשאַפט און פון איר, פרידאַס, אפּרייזע צוזאַמען מיט א גרופּע קלענערע קינדער קיין פּאַלעסטינע.

דער צווייטער פונקט מיט טיפען אינטערעס פאַר די צוויי שוועסטער איז געווען די גערייד, וואָס איז אָנגעגאַנגען אין דעם פאָטערס געמיינדע וועגען דער פאַרשווינדונג פון פאָטער, אז ער איז שטילערהייט אוועק פון לאַנד צו זוכען פאַר זיך א שטעלע אנדערשוואו.

אזעלכע רייד האָבען נישט אויפגעהערט אפילו נאָכדעם ווי די מוטער האָט אויפגענומען פאַרשטעהער פון דער געמיינדע און געמאַכט זיי צו בעגרייפען אז דער רב איז ארעסטירט געוואָרען. אפילו נאָך שפּעטער, ווען א טייל פון דער קהלה האָט שוין גוט געוואוסט, אז דער רב איז ארעסטירט, האָבען דער און יענער נאָך גערעדט, אז דער רב האָט איבערגעלאָזען די קהלה ווי א שיף וואָס האַלט ביים אונטערגעהן. אזוי זענען איצט די יודישע געמיינדעס אין דייטשלאַנד. דוכט זיך, די צרות האַלטען אלעמען נאָהענט איינעם לעבען צווייטען, און דאָך איז מען צושאָטען צוברעקעלט און יעדער געהט אָרום מיט זיינע געדאַנקען.

אגב, דאָס איז אויך געווען דער גורל פון דעם ראַבינער האָפמאַן פון פראַנקפורט, וועמען איך האָב דערמאָנט אין מיין פאָרוואָרט צו דער געשיכטע. מען האָט איהם ארעסטירט און שטילערהייט ארויסגעשיקט פון לאַנד מיט א פאַרבאָט צו געזעגענען זיך מיט דער קהלה, און די קהלה האָט נאָכדעם זיך דערוואוסט דערפון, און דאָך האָט מען אין די און יענע ווינקעלעך פון פראַנקפורט, גערעדט, אז ער איז אוועק אליין.

כל׳ערליי בעריכטען און קלאַגען גענומען זיך טראָגען אין די צעשראָקענע יודישע געמיינדעס פון איבער גאַנץ דייטשלאַנד, ווען אימיצער א בעקאַנטער מענש הערט אויף זיך צו בעווייזען.

פולשטענדיג אויפגעקלערט ווערט קיינמאָהל נישט אזא געשעהעניש.

אזוי איז אין א דיקטאַטור לאַנד און אזוי איז איז עס נאָך מעהר אין דעם נאַצי־לאַנד, וואו די דיקטאַטור איז פאַר אלעמענס אויגען דורך די שטורעם טרופּערס מיט זייערע האַקען־קרייצען.

די צוויי שוועסטער האָבען נעוו׳ערט מיט א טיפען וועהטאָג וועגן דעם, וואָס זייער פאָטער נעמט זיך שטאַרק צום האַרצען פאַר די רייד אויף אים, אז ער האָט נישט געהאַנדעלט ווי א רב דאַרף האַנדלען, אז ער האָט איבערגעלאָזען די געמיינדע אויף גאָט׳ס בעראָט, אהן א פיהרער, אהן א טרייסטער.

מיט דער צייט וועט מען טאַקע אלץ וויסען און אלע וועלען וויסען, אָבער דערווייל וויסען דאָך עס נישט אלע, טוט עס וועה דעם רב, און דאָס טוט וועה די קינדער זיינע.

נישט זייערע דורכגעלעבטע יסורים קימערען זיי די צוויי טעכטער פון רב; נישט די וויסטע ערפאַהרונגען זייערע; נאָר דעם פאָטערס נאָמען.

און זיי האָבען ביי מיר געבעטען.

— דאָס איז וואָס איהר קענט טון פאַר אונז. א געשריבען וואָרט וועט געהן ווייטער און טיפער, ווי גערעדטע ערקלערונגען. אפילו נישט צו דערמאָנען דעם נאָמען, נישט פון אונז, נישט פון דער שטאָט, וועט עס פאַרט גרייכען מענשען פון דעם פאָטערס געמיינדע. הנם אייער קול וועט דאָך קימען פון דער ווייטער אמעריקא, וועט דער קול אָבער בעגלייט ווערען פון אלץ, וואָס מיר האָבען דורכגעלעבט. און ס׳וועט העלפען קלאָרער, אז אונזער פאָטער איז נישט קיין אנטלאָפענער נאָר א פּאַרטיזאַנער, נישט קיין ארויסזוכער פון גוטס פאַר זיך, נאָר א מאַרטירער.

עטליכע אויסדרוקען האָבען ביידע שוועסטער ארויסגערעדט אויף אמאָהל, צוזאַמען, וואָרט אין וואָרט.

איך האָב זיי אָנגעקוקט אין פאַרלויף פון עטליכע שטונדען זיין אין זייער געזעלשאַפט — עלאַן מיט איהר צושטאָלטענער ליפּ, וואָס וועט זיין א צייכען אויף איהר פנים דאָס גאַנצע לעבען, א בלוט־צייכען פון דער נאַצישע בעסטיעפויסט; און פרידאַ׳ן, די יונגע קינדערשע פרידאַ׳ן וועמען די שוידער־צייט פון אונזער דור מיט דער היטלער־העראָשאַפט וואָס יאָמערליך פאַרעלטערט. כ׳האָב געקוקט אויף בילדער פון זיי, ווי זיי האָבען אויסגעזעהען פריהער און געקוקט אויף זייער אויסזעהן איצט. דער אונטערשיד רעדט מעהר און העכער און טיפער ווי אלץ, וואָס מ׳קען זאָגען און שרייבען. אָט דאָס איז דאָס. דערצו איז די וועלט געקומען.

פאַרבערײַ
כעמישע פּראַלניע און וועש
M. Cichoń
Centrala, RADOM, Rwańska 23
רעיעלע ארבייט! קעלנער צו וואַשען — 15 גר.
נעמט אָן צו וואַשען מענער, דאַמען און קינדער־קליידונג
צו פאַרבען: פּיטערנע קורטקעס, קאַפּלושען, הענטשקעס,
פּלוש, סאַמעט, מעבעל־גאַבאַלין און דיוואַנען

א תפילה

גאט, מיין גאט! פאר וואס האסטו אונז פארלאזן,
געמאכט אונז הפקר, ווי די וואלד-האזן?
שרייען מיר דאך און בעטן דיר טאג און נאכט,
און דו — גאר גישט! דיינע אויערן — פארמאכט!
ביזט דו דאך דער געהייליגטער דורך יודען,
וועלכע לויבען דיר תמיד אונטערמידען;
דורך דעם פאלק ישראל האסטו גאט, דאך
ערוואָרבען זיך רוהם און לויב נעגוג — און - נאך...
פאר וואס זשע אונזערע עלטערן אמאהל,
ווען צו דיר האבען געהויבען זייער קול,
האסטו זייערע תפילות באלד דערהערט,
און באלד זיי פון בייזע חיות אבגעוועהרט;
ארויסקומענדיג אונפערשעהמט און מיט נצחון,
האבען זיי געהאט צו דיר שטענדיג בטחון;
פון אלע צרות געהאלטען געווארען —
האבען זיי צוטרוי צו דיר קיינמאל פארלארען.
פאר וואס זשע היינט; מיר בעטען דיר און בעטען,
און דו דערלאזט אונז צוקוועטשען, צוטרעטען,
ווי מיר האלטען דיין תורה, נבלה'ס
פון מענשליכען געשלעכט דאס פסולת!

• • •

אוי, גאט! מען יאגט מיך, ס'טרייבט מיך ווי עפעס א מצורע:
— „גיי פון דאנען, גיי מיט דיין גאט און — תורה!
לויף צו דיין גאט, וואס הלט'ט גאר נאך דיר.
וועלכער קוקט דאך אויס שטעהענדיג פאר זיין טיר...
גיי צו איהם ערשט! גיי באדיי אויף דער „לבנה",

ר' פרץ בושאצקי ז"ל.

צו די שלושים פון ר' יוסף פרץ בושאצקי.

וועלכע וועסט דיך אויפהאפען ווי א כתנה!"...
נו, גאט ליבער, דארפסט דו דען מיך נישט באשיצען,
הערענדיג פון זיי זעלכע פוילע וויצען?!

• • •

א! דערווייטער זיך נישט פון מיר, גאט מיינער!
לאז נישט שונאים צוברעכען מיינע ביינער!
די נויט, די צרות זענען שוין אמהעכסטע;
די לאנגע ביטער, קריטיש. נאר אמשלעכסטען.
און קיין הילף פאר מיר זעה איך נישט פון קיינעם
פון גבבירען אז. אויסער דיר איינעם.
זעה, ווילדע וויזל-שטיר, חיות, בייזע הינד,
זענען מיר בעפאלען, ניט פאר וועלכעס זינד;
האבען געעפענט זייערע מיילער אויף מיר,
זייערע שרייבער בעשמוצען מיר און דיר,
איך בין שוין אויס מענש אינגאנצען פערציטערט,
ממש א צובראכענער שארבען, פערביטערט,
צי יעמען זאל איך מיך ווענדען יעצט,
ווען אלע האבען זיך אויף מיר אנגעזעצט ?!

• • •

דערווייטער זשע זיך נישט, א גאט, אצינד
פון דיין ישראל, פון אונבעהאלפען קינד!
ווייז דיין מאכט דער וועלט, לאז זי זעהן,
וואס אונזער אלמעכטיגער בעשיצער קען
דאן וועט דיין נאמען ווערען געהערט.
אין אלע וועלט טיילען פון אונזער ערד;
מ'וועט אומעטום פערציילען דיינע וואונדער —
מציל געמאכט וואס האסט ישראל'ס קינדער!

פ. בושאצקי.

דער יודישער קאנגרעס אין פוילען מוז יעצט ווערען א פאקט.

אין אנבליק פון די איצטיגע געשעהענישען אין לאנד און די רייע געזעצן, וועלכע טרעפען לעצטענס אזוי שווער דער יודישער באפעלקערונג, פילט יעצט יעדער יוד די נויטווענדיגקייט, אז דער יודישער קאנגרעס זאל ווערען וואס שנעלער א געשעהענער פאקט, און מיר זאלען האבען אין פוילען די געוויילטע יודישע רעפרעזענטאנץ, וואס זאל קענען אין נאמען פון דער יודישער באפעלקערונג רעאגירען הילכיג אויף דעם אלעמען, וואס קומט ארום אונז פאר.

די פארטייען און ארגאניזאציעס, וועלכע גייען צום קאנגרעס באמיען זיך דעריבער, אז צו די וואלען, וועלכע קומען פאר אין גאנצען לאנד דעם 24-טען אפריל, זאלען קומען הונדערטער יודען צו די וואל-אורנעס טון דעמאנסטרירען און שאפען דעם העכסטען אפּ-ווער-ארגאן פאר קאנסטרוקטיווער זעלבסטהילף — די דעמאקראטיש געוועהלטע רעפרעזענטאנץ.

אין 800 שטעדט זענען פערקויפט געווארען קארטען צום יודישען קאנגרעס.

ווי מיים די קאנגרעס-באוועגונג האט ארויסגערופען אינטערעס אין אלע קרייזען פון דער יודישער באפעלקערונג באווייזט דער פאקט, אז אין 800 שטעט אין קאנגרעס — פוילען זענען פערקויפט געווארען די וואל-קארטן צום יודישען קאנגרעס. אין פיל שטעט זענען נישט פארבליבען קיין וואל-בארעכטיקטע יודן, וועלכע ואלען זיך נישט האבען באזארגט מיט דער וואל - קארטע צום קאנגרעס. אין די אלע 800 פונקטען זענען איצט אויסגעשפרייטגט געווארען די וויילער-ליסטעס אין דעם 24-טען אפריל וועט אומעטום גלייכצייטיג אדורכגעפירט ווערען די וואלען צום קאנגרעס.

קאנדידאטען ליסטעס צום יודישען קאנגרעס

דער צענטראלער ארגאניזיר-קאמיטעט מאכט נאכאמאהל באקאנט אלע פארטייען און ארגאניזאציעס אין לאנד, אז קאנדידאטען-רשימות הערען דורך דער הויפט-וואל-קאמיסיע אנגענומען פון 3-טן ביז דעם 5-טען אפריל איינשליסליך, 12 אזייגער ביינאכט. א חוץ די צענטראל-קאמיטעטען, וועלכע גייען צום קאנגרעס, קענען אויך, לויטן וואל-רעגולאמין, ארייננטראגן קאנדידאטן-רשימות יעדע 200 וואל-בארעכטיגטע יודען. אין די רשימות דארפן אנגעגעבן ווערען דער לויף-נומער, נאמען און פאמיליע פון די קאנדידאטן, עלטער, געגויע אדרעסן און דארפן אויך זיין פארזעהן מיט די אונטערשריפטען פון די 200 וואל-בארעכטיגטע יירען ווי אויך די נומערן פון זייערע וואל-קארטען.

ארגאניזיר קאמיטעט פון קאנגרעס פאר אידישער זעלבסטהילף אין פוילען.

ק א מ ו נ י ק א ט.

א „שווארצע ליסטע" פאר די וואס האבען אבגעזאגט צו שטיצען די ווינטער הילף.

אין עטליכע שטעדט איז מען צוגעטרעטען צונויפשטעלען „שווארצע ליסטעס" פון אזעלכע מענשען, וועלכע האבען אבגעזאגט זייער אנטייל אין דער ווינטער-הילף. אין טשענסטאכאָו איז אזא שווארצע ליסטע געווארען נישט בלויז פובליקירט מיט דער הילף פון אפישען, נאר אויך צוגעשיקט געווארען צו אלע אמטען און אין דער ערשטער רייהע צום אוזשאנד-סקארבאווי, וואס האט ארויסגערופען א פאניק צווישען די איינגעשפארטע גבירים.

אזא ידיעה ברענגט דער היגער „דזיען ראדאמסקי", וועלכער פאדערט צו טהון דאס זעלבע אויך אין ראדאם. צונעמענדיג דערצו, אז אויסער אין שטייער-אמט, זאל מען די שווארצע ליסטע אויך ארייינשיקען אין מאגיסטראט, „כדי די ענטשפרעכענדע שטייער-ארגאנען זאלן וויסן ווי אזוי צו בעציהען זיך צו יענע ה"ה אינדוסטריעלער פינאנסיסטען הויזבעזיצער א. ז. וו. וועלכע זייענדיג פערקיקט אין זיך, האבען זיי פערגעסען אין הייכערע מאראלישע ווערטען, וואס פערפליכטען צו אנטייל און קאלעקטיווען אקט פון נאציאנאלער זעלבסטאפּפערונג ווי דער ווינטער הילף פאר ארבייטסלאזע. פאר אזעלכע איז נישטא קיין איינזעהן. אזעלכע קענען נישט גענוסען פון קיינע הנחות און נישט פון פריווילעגיעס אין פוילען".

HERBATA z Dzwonkiem
BELL - TEA
Wykwintne gatunki:
Luksusowa, Róża Wschodu, Cejlońska 777

Najlepsze, najmilsze i najtańsze
prezenty dla rodziny i przyjaciół
to
kuchenki, żelazka
grzejniki do rurek
poduszki i inne
Do nabycia na dogodnych warunkach
w Radomskim Towarzystwie
Elektrycznym
Sp. Akc. w Radomiu
ul. Traugutta 53

די איינציגע פאבריק פון מאשין-מצות אין ראדאם.

דאס פינפטע יאהר עגזיסטירט אין ראדאם אן עלעקטריש טעכניש-היגיענישע מצה בעקעריי, וועלכע איז היי-יאר נאך מעהר פערפאלקאמט געווארען מיט די נייעסטע טעכניש-עלעקטרישע איינריכטונגען.

די פאבריק, וועלכע געפינט זיך אויף רינגע 8, ווערט יעדען טאג באזוכט פון מאסען נייגעריגע מענשען, פון אלע שיכטען פון דער ראדאמער יודישע בעפעלקערונג, וועלכע קענען זיך נישט זאט אנקוקען און באוואונדערען די וואונדערבארע טעכניק פון די נייעסטע מאשינען, וואס קנעטן, וואלגערען, שניידען און רעדלען, אזוי שנעל, דאס אין פערלויף פון עטליכע מינוטען פערטיגען זיי אויס א שעהן געבאקענע מצה. די מצות קומען ארויס זעהר דין, פיין, קרובלע און בעטעמ'ס, נישט ערגער ווי די בעסטע מאנישעווישע מצות, און דערפאר איז פאריאהרען די נאכפראגע אויף די מאשין-מצות געווען אזא געוואלדיג גרויסע, דאס די בעקעריי האט אין דער לעצטער וואך פאר פסח טראך די גרעסטע אנשטרענגונגען. נישט געקאנט בעפרידיגען די ריזיגע צאהל צוגעקומענע קליענטען, וועלכע זענען געשטאנען גאנצע שעה'ן און געווארט אונגעדולדיג ביז זיי האבען בעקומען מצות. ס'איז דעריבער געוואונשען, דאס די ליבהאבערס פון די מאשין-מצות זאלען זיך היי-יאהר פריהער בעזארגען מיט'ן איינקויפען זיי, כדי עס זאל נישט דערנאך זיין קיין מאנגעל דערין.

די פאבריק איז בהכשר הרב הגאון ר' ישעי' זלאטניק שליט"א און די מצות זענען כשר אפילו למהרין מן המהדרין.

גאראנטירט ריין אהן צומישונג.

זיי האבען געזעהן אין דער פאנטאזיע דעם גרויסען „אגאנעק".

דער „דזיעןדאברי" מיט דער ענדעקישער „נאוועסא ראדאמסקא" האבען זיך ברייט צעשריבען וועגען דעם, אז אין די טעג פון 18 און 19 מערץ האבען מענשען מאסענווייז ארויסגעצויגען וייערע געלדער פון די מלוכה'שע בענק און קאסעס. דער „דזיען-דאברי" און נישט ווענינער די „נאוועסא-ראדאמסקא", האבען געזאגט מוסר די ראדאמער יודען און זייער הייליגער גרימצארן איז אהעק אזוי הויך, אז זיי האבען שוין קוועסטיאנירט די בירגערליכע רעכט פון אלע יודען.

עס ליגט פאר אונז דער מאנאטליכער בעריכט וועגען דער ווירטשאפטליכער סיטואציע אין פוילען, פובליקירט דורך דער באנק גאספאדארסטווא-קראיאוועגא אין וועלכען מיר לייענען:

„אין דער צייט פון די לעצטע געשעהענישען אין דער אינטערנאציאנאלע פאליטיק איז אריינגעטרעטען אין דער העלפט מערץ א קורצדויערנדע בעאונרוהיגונג, וואס האט ארויסגערופען נישט קיין גרויסען איבערגעהענדן אבפלוס פון די הקלאדען אין דריי שטעדט: ווארשא, לעמבערג און לאדז.

אין עטליכע טעג ארום איז געקומען א פולשטענדיגע בארוהיגונג".

דער אבפלוס פון די הקלאדען אין ראדאם איז געווען א נארמאלער.

דער „דזיען-דאברי" און די „נאוועסא-ראדאמסקא", וועלכע זענען אזוי בורק דאס פאטריאטישע כשרות פון יודען, קענען מיר רעקאמענדירען צו באקענען זיך מיט דער סטאטיסטיק פון דער מלוכה'שער נאציאנאלער הלואה, וועלען זיי זעהן דעם גרויסען יודישען אנטייל און זיך איבערצייגען, אז די יודען זענען דוקא איבערגעגעבענע און הונדערט-פראצענטיגע - פאטריאטישע בירגער אין פוילען-לאנד.

9 טויזענד אקסען און 16 טויזענד קעלבער וועלען געקוילעט יעהרליך אין ראדאמער שחט-הויז.

לויט סטאטיסטישע טאבעלען פון ראדאמער שחט-הויז ווערען געקוילעט אין ראדאם 9 טויזענד אקסען און 16 טויזענד קעלבער.

אין דעם דאזיגען ציפער געהען אריין אי געשאסענע, אי געשאכטענע אקסען און קעלבער.

צוגעכאפט 6000 זל. און אנטלאפען

דער אנגעשטעלטער אין דער פראכט-קאסע (קאסע טאהאראוווע) מאקאני קענדזשערסקי האט ערהאלטען 6550 זל. איינצוצאהלען אויף דער פאסט. קענדזשערסקי האט דאס געלד נישט איינגעצאהלט און אנטלאפען מיט דער אפטיקא, נישט צו וויסען וואוהין. נאכן דעפראודאנט זענען ארויסגעשיקט געווארען שטעק-בריעף.

עפענטליכער אויפטריט פון די שילער פון דער מוזיק-שולע א. ג. פון מאניושקא.

פארגאנגענעם מיטוואך האט די מוזיק שולע א. ג. מאניושקא אונטער דער לייטונג פון פראפ. גיסער איינגעארדענט אין איינענעם לאקאל אן עפענטליכען אויפטריט פון אירע שילער.

דאס איז געווען דער ערשטער אויפטריט, זייט די דאזיגע שולע איז רעארגאניזירט געווארען, וואס האט זיך אויסגעצייכענט מיט א שיינעם פראגראם. אין וועלכען עס זענען אריין א ריי שטיקען פון מאצארט, היידן, מאניושקא, דאניעל און הענדעל, אויסגעפיהרט פון די שילער: וויסניא, וואכבערזשאנקא, פאלוא, העלצמאן. באזונדער אויסצוטיילען איז וועגען דער קווארטעט פון מאצארט אין דער אויספירונג פון די שילער: בריד. העלצמאן און חישניא.

בכלל קענען מיר מיט סימפאטיע פעסטשטעלען צופרידענשטעלענדע פארשריטען ביי די שילער דאנק פארשטייט זיך, דער מיה און זארגפעלטיגקייט פון פראפ. גיסער.

געוואלט שיסטן דעם ברודער און דער'הרג'עט די שוועגעריז.

אין סקארשעוו איז צווישען די ברידער פראנציזשעק און סימאן קאחאלסקי געקומען צו א געשלעג, בעת וועלכע פראנציזשעק האט געשאסען צו זיין ברודער וועמען די קויל האט אויסגעמיטען, אבער געטראפען זיין ווייב, קאטאזשינא, וועלכע איז געפאלען טויט אויפ'ן ארט.

פאר נישט וועלען געבען געלד אויף בראנפען, אויסגעהאקט צוויי ציינער.

דער יורישער דראזשקאזש לייביש בירענבוים (פ"ץ קלאפפער'ס זוהן) נישט איבער, אז מאנטאג ביינאכט איז ער ביי דער באהן-סטאציע בעפאלען געווארען פון א צווייטען יודישען דראזשקאזש, א געוויסער שמעון פרידמאן, וועלכער האט איהם אויסגעהאקט צוויי ציינער. ווי בירענבוים דערצעהלט האט פרידמאן געפאדערט ביי איהם געלד אויף בראנפען און ווען ער האט איהם נישט געוואלט געבען, האט ער איהם געדראהט מיט נקמה, וואס פרידמאן האט טאקע מקיים געווען.

בירענבוים האט געמאלדען דער פאליציי, וועלכע האט פרידמאנען פערהאלטען.

סענסאציאנעלע נייעס פון דער לעצטער מינוט.

היינט פארטאג'ס, פאר'ן שליסען דעם נומער, האט אונזער ווארשאווער קארעספאנדענט אונז טעלעפאניש איבערגעגעבען א סענסאציאנעלע ידיעה, אז אלע פוילישע צייטונגען אין ווארשא זענען היינט ערשינען מיט די בילדער פון בודזינסקי און דער מאדאם פריסטאר, אויף וועלכע עס האט געמאכט א שטארקען איינדרוק דער נעכטיגער תענית-צבור און נאך מעהר דאס שופר-בלאזען. זיי זענען געווארען גערירט פון יודישען טרויער און זיי האבען בעשלאסען זייער פראיעקט פון שחיטה-פערבאט צוריקציהען, אדער אלענפאלס זיך משתדל צו זיין, אז די גזירה זאל בטיל ווערען. דאס געשריי שמע ישראל פון דעפ. לייבעל מינצבערג קלינגט זיי נאך אין די אויערן און כדי שלום צו שליסען מיט'ן געז'רודס'טען פאלק ישראל, האט מאדאם פריסטאר פערבעטען די יודישע דעפוטאטען אויף א סעודה, צוגרייטענדיג פאר זיי א ספעציעלע ריטועלע קיך מיט א יודישען משגיח. ס'איז דא ממילא א גרויסע האפענונג, אז די קאנטינגענטען אויף כשר פלייש זאלען פיעלפאך פערגרעסערט ווערען. אזוי למשל זאל ראדאם אליין בעקומען א 4-פאכיגען קאנטינגענט ווי ביז איצט.

אין דער ראדאמער גמינע שטעהט א לאנגער „אגאנעק" מיט מענשען. מען טיילט מיט א ברייטע האנד „מעות-חטים".

אויך אין דער „עזרה" איז שוין א געדראנג. מען טיילט שוין דארט די פסח-דיקע פראדוקטען, א חוץ דעם האט דער ראדאמער לאנדסמאן ה' משה ראדאמסקי בדעה צו מאכען אן'איינענע פסח-אקציע, ער האט ערהאלטען 3 טויזענד דאלאר פון אמעריקאנער רעליעף און ער וויל עפעס אויפטוהן.

נעכטען זענען ארויסגעפאהרען די ה"ה בנימין רייך און מרדכי מענדעל ניידיק קיין ווילנא צו ברענגען דעם ווילנער חזן ראנטאל אויף פסח און די ה"ה יחיאל ליטוואק, דוד גאלדפארב זענען ארויסגעפאהרען קיין ראזינע צו ברענגען דעם ראוונער חזן פישביין. מיט די חזנים קומען עקסטרע כארען מיט דיריגענטען.

צו די נעכסטע קהלה-וואהלען ווערט ארויסגעשטעלט א פעראייניגטע ליסטע פון אלע ראדאמער יודען. אויף די ערשטע ערטער פיגורירען: משה ראטענבערג. מרדכי דען, יונה זילבערבערג, יאסעל גראדאוושיק, איטשעלע זילבערשטרום. טאטעל אייזמאן, שטיינאוויטש, האפמאן, משה רובינשטיין, שמואל איידעלבוים. א. אנד.

אין דער ציוניסטישער באנק אויף וויטאלדא 2 טיילט מען אהן-פראצענטיגע הלוואות.

ביי פשיביטניעווסקי אין צוקערניע אין היינט געשלאסען געווארען א בורנפרוזדען צווישען פרעזידענט גזשעסנאראווסקי מיט'ן ענדעקישען גדול עדת. גאיעוויטש.

דער אינטעלינענטען-קלוב האט אמינירט פויזענד זל. פאר'ן יודישען בוך. היינט ביינאכט קומט דארט פאר א פארלעזונג אין דער יודישער שפראך מיט'ן אנטייל פון ד"ר פעסטמאן, ארוו. ש ט י ל ע ר, א ד ח. פ ע נ י ג ש ט י י ן און מארטאפעל א. ד. ס. „פארוואס האבען מיר ביז איצט נישט געקרעדט אויף יודיש".

די גמינע האט היינט אנגעהויבען אויסצוקויפען די פראטעסטירטע וועקסלען. אלע בעלי-חובות קענען זיך מעלדען פון 3 ביי 5 נ. מ.

— ווי מיר הערען איז געקומען צו א הסכם צווישען ביידע ציוניסטישע ארגאניזאציעס, פון טראוגוטטא 55 און זשעראמסקי 25. עס איז געוועהלט געווארען א פרעזידיום פון דריי פערזאהן מרדכי לייב פישמאן, משה ראטענבערג און משה לוקסענבורג.

דאס זעלבע איז אויך געשעהן מיט די האנדווערקער - ארגאניזאציעס פון רווינסקא 1 און ווישאלדא 10. אין פרעזידיום געהען אריין: שמואל איידעלבוים, משה רובינשטיין, שניידער און בערקאוויטש.

פריטאג דעם 1-טען אפריל.

גוט מארגען!

כלנו חכמים...

נו, וואס זאגט איהר, רבותי, צו אונזער טיימעלע? שוין איינמאל א טיימעלע, ס'איז ווי אין דער הגדה שטייט: כלנו חכמים, כלנו נבונים, כלנו יודעים את התורה.

אזוי זאגען זיי, אונזערע טיים-חכמים, די דודזשינסקי'ס, בודזשינסקי'ס, פריסטאראוא'ס און אנדערע חכמים, אלע זענען זיי חכמים, אלע זענען זיי „תלמוד-קענער"...

אזוי זאגען זיי, און וואס זאגען מיר, מיר זאגען:

מצוה עלינו לספר — דערפאר איז א מצוה אויף אונז צו ציילען...

יא, מיר ווייגען און ציילען, אוי ציילען כיר! —

עקענען וואס זאגען מיר דאפי מיר זאגען עס עקענען אונזערע מילכיג — פליישיגע פאליטיק פון אונזערע פאסלעס (רעם בחור הזעצער, זאל נאר חלילה נישט איינפאלען, ארויסצוגבנען די „פ" פון דעם ווארט „פאסלעס"...)

צ'געהערט א מעשה מיט וואס פאליטיקער פארגעבען פארנעמען זיך, אדער זיי האבען צו טון מיטן זאדעק, אדער מיטן זיין מאיעסטעט דעם אקס, טאטער וועלען יודען נישט טארען עסען דאס שטיקעל פלייש צום מיטאג — דערמיט וועט קומען די ישועה.

אדרבא, לאמיר א קוק טון, וואס וועט זיין „באחרית הימים" ד. ה. אין יענע טעג, אין יענע טעג, ווען דער דודזשינסקי - חלום וועט מיט מזל פארווירקליכט ווערען:

צו מיטאג וועלען מיר עסען שפינאקאחל קאטלעטען, וואורשט וועלען מיר עסען פון געריבענע מייערן, א בעפשטעק פון קאליפיארען, און אנדערע גרואק-מאכלים.

אז מיר וועלען נישט עסען קיין אקסען-פלייש, וועלען מיר נישט האבען קיין „טשישניעניע". וועלען מיר נישט האבען קיין קאלך, קיין זאמד, קיין שטיינער, קיין אטעטסיום, קיין רעוומאטיזם, קיין נירען, און אנדערע „בודאחלאנע ארטיקלען"... וועט זיך אונז, הייסט עס, נישט „בויען"... די כל-ערליי מחלות, שלעק און צרות, וועלען מיר נישט דארפען קיין דאקטוירים, קיין מעדיצינען, קיין קוראציעס.

און אז מיר וועלען נישט דארפען קיין דאקטוירים, וועלען די ארישע דאקטוירים נישט דארפען טראכטען וועגען אריער-פאראגראפען פון דאקטוירים פאראיין, וועלען די ארישע פארמאצעווטען נישט דארפען זיך ברעכען די קעפ וועגען אריער - פאראגראף פאר די פארמאצעווטען.

וואלטען טון דעם געוואוסט אונזערע חכמים ונבונים פון דער וויעסקא גאס אין ווארשע, וואלטען זיי אפשר צוריקגעצויגען דעם פארשלאג וועגען פערבאטען די יודישע שחיטה. ווארום א ו י ב עס האנדעלט זיך וועגען פארבעסערען דעם געזונט פון דער יודישער בעפעלקערונג — איז דאך ביטער!...

אפשר וועט זיך נאך וועגען דעם פארטראכטען — דער טענאט — אפשר!...

אב — נעק.

4 מאשטעו צירק „קאראנא" ו אבטיילונג

איז ראדאם
יאגעלאנסקי פלאץ

לעצטע טעג פון פערהאלטען זיך איז ראדאם

רעוועלאציע שלאגער פראגראם:
רעוועלאציע, שלאגער, געזאנג, הומאר, און טאנץ, אין שפיץ פון
אנסאמבל פון נייעם פראגראם—די באקאנטע פון גראמאפאן-פליטן

אידא ערוועסטובנא

נאך איהר צוריק
קעהרען זיך פון
תל - אביב

דער וויזופיניעך איז אפען טאג - טעגליך פון 9 אין דער פריה ביז 6 אין אוונט. איינטריטס - קארטען צו 25 גראשען

אכטונג שבת און זונטאג 2 פארשטעלונגען: 4 נאכמיטאג און 8/40 אבענד.

פון האנדעלס-אנגעשטעלטע פעראיין
(קאמוניקאט)

פרייטאג דעם 25 ה. ח. האט דער אינהאבער פון וואורסטען-געשעפט בערקמאן (ושעראמסקי 29) אנגעזאגט אג' אנגעשטעלטע, וועלכע ארבייט שוין 2 יאהר, אהן שום מאטיווען. און נאך ערלויבט זיך צו בעשמוצען דעם גוטען נאמען פון דער אנגעשטעלטער. אויף דער אינטערווענץ פון האנדעלס-אנגעשטעלטען פעראיין האט פרוי בערקמאן בעליידיגט די פעראיינס-דעלעגאציע און נאך אמאהל זיך אויסגעדריקט בעליידיגנד איבער'ן אדרעס פון די אנגעשטעלטע. אויף דער שלעכטער האנדלונג פון דער פירמע בערקמאן האט דער פעראיין רעאגירט מיט אפשטעלען די צווייטע אנגעשטעלטע, וועלכע האט זיך סאלידאריזירט צו דעם. נאכ'ן אויפקלערען פון די פעראיינס-דעלעגאטען האבען די אנוועזענדע געסט רעאגירט מיט אויסדריקען זייער פראטעסט געגען בעליידיגען די דעלעגאטען פון די אנגעשטעלטע. אלס ענטפער דערויף האט זיך פרוי בערקמאן אנגערופען, אז זי דארף נישט קיין וושידלאקעס פאר קיין געסט. דאס אלעסגיבען מיר איבער דער עפענטליכקייט.

סעקרעטאריאט פון האנדעל'ס-אנגעשטעלטע-פעראיין אין ראדאם

אין דער 8-טער יאהר-צייט פון אונזער בן - עיר

חיים נחמן קירשענבוים ז"ל
פון ניו-יארק

רעם בעדייטענדען נדבן פון אונזערע געזעלשאפטען קומט פאר
זונטאג דעם 3/IV 38 12 אז. בייטאג
אין דער שוהל פון בית-יתומים

א הזכרה

אויף וועלכער די מיטגלידער ווערען געבעטען צו קומען
פערוואלטונג פון גימנאזיום „חיבבידעת"
" " דער „גמילת-חסד-קאסע"
" " „בית - יתומים"
" " דעם „קינדערטאגעסהיים-פעראיין"
" " „ע ז ר ה"
" " „תלמוד - תורה"
" " „חינוך - ילדים"
" " „לינת - הצדק"

א ווענדונג צו דער יודישער בעפעלקערונג

ווי עס איז לײדער פאראויסצוזעהן, וועט די גמינע אלס אזעלכע נישט קענען אדורכפיהרען א פסח-אקציע, ווייל ערשטענס זענען די איינקונפטען פון דער שחיטה איינגאנצען פערלוירען הן פון עופות צוליב'ן שמוגעל והן פון שחט-הויז צוליב דער שחיטה-גזירה, און צווייטענס איז אויך די הכנסה פון סקלאדקעס א זעהר גערינגע. אונזערע בעקאנטע ראדאמער פאליטיקער האבען צוגעלאזט א האנדעל מיט סקארבעס איבער'ן בודזשעט און קר האט אויף יום טוב נישט איינגעטראפען.

א פסח-אקציע איז א חוב פון קמחא דפסחא, וועלכער ליגט נישט אויסשליסליך אויף דער גמינע. בכל תפוצות ישראל בעזארגען דער ארימער בעפעלקערונג, מיט מצות און מיט אנדערע נויטיגע זאכען. די פערשידענע וואהלטעטיגע אינסטיטוציעס ווי בית-לחם'ס, „עזרהס" א. ז. וו. נישט דוקא די גמינעס. ווען ס'וואלט געווען מעגליך, וואלט עס די גמינע געטוהן ווי פאראיאהרען בורחבית ידים. דאס יאהר זענען די האפנונגען דערויף שוואכע.

ס'איז א חוב פון דער גאנצער יודישער בעפעלקערונג צו נעמען אין דער פסח-אקציע אנ'אנטייל. עס ווערען דרינגענד געבעטען די בעלי-בתים, וועלכע קומען נישט אויף זיצונגען, ווען מען פערבעט זיי, אז זיי זאלען זיך מעלדען פרייוויליג און קומען זיך ארגאניזירען אין פארעז, בכדי צו גיהן נאך מעות חטים. און צו דער רעשט בעפעלקערונג אפעלירען מיר צו געבען זייער שטיצע. אהן דער דאזיגער הילף וועט די פסח-אקציע נישט צושטאנד קומען.

די צייטווייליגע קהלה-פערוואלטונג
אין ראדאם.

Wyrazy szczerego współczucia
naszemu klientowi K. HELCMANOWI
z powodu przedwczesnego zgonu Jego

b. p.

ŻONY

składa
Fabryka Wódek i Likierów
„POLROS"
Kraków

Wyrazy najgłębszego współczucia
naszemu klientowi K. HELCMANOWI
z powodu przedwczesnej śmierci Jego

b. p. **ŻONY**

składa
WYTWÓRNIA WIN
S. A. HERZIG
KRAKÓW.

א בריעף קיין אמעריקא.

צו די געעהרטע לאנדסלייט אין ניו-יארק און באלטימארע!

נעהמט אן אייך בעקאנט, אז ביי אונז אין ראדאם עקזיסטירט שוין 40 יאהר די היגע אינסטיטוציע צו שטיצען יודישע ארימע קימפעטארינס מיט זייערע ניי-געבארענע קינדער. יעדערע ארימע קימפעטארין בעקומט פון אונזער אינסטיטוציע אומזיסט אנ'אקושערקע, ארצטליכע הילף, וועש פאר איהר און אויך פאר'ן קינד און געלד - שטיצע. אויך בעקומט יעדעס קינד דורך אונזער קאסיטעט א גאנץ יאהר קאנסערווירטע מילך. אין פאל עס געשיעט גאט בעהיט מיט דער מוטער א צופאל, דאן צאהלען מיר אנ'אם די גאנצע צייט ווי לאנג דאס קינד נויטיגט זיך אין זויג-נארונג.

אונזערע אנגעזעהענע מיטגלידערינס זענען כמעט איבערגעגעבען יעדער ארימער קימפעטארין, כדי צו לינדערען איהר נויט, אבער אונזערע קליינע איינקונפטען ערלויבען אונז נישט מיט אלעם די ארימע קימפעטארען צופרידענצושטעלען. דעריבער ווענדען מיר זיך צו אייך, גוטהארציגע שוועסטער, דאס איהר זאלט אונזער נוצליכע אינסטיטוציע אונטערשטיצען מיט געלד און וועש, פאר וועלכע מיר וועלען אייך זעהר דאנקבאר זיין. מיר האפען, אז איהר חשוב'ע לאנדסלייט וועט אונזער בקשה ערפילען.

מיט אכטונג

די פערוואלטונג און דער קאמיטעט
פון קימפעטארין-פעראיין אין ראדאם.

פ. ס. אונזער אינסטיטוציע בעקומט פון צייט צו צייט פון רעליעף-קאמיטעט אין ניו-יארק געוויסע סומען געלד, פאר וואס מיר זענען דאנקבאר, וואס זיי געדענקען אין דעם. אבער די אויסגאבען זענען זעהר גרויס און דאס בחינם אוגו צו ווענדען זיך אויך צו אייך.

דעם טיפסטען מיטגעפיהל דריקען מיר אויס
דעם ח' **קריש העלצמאן** און **סינדער**
צוליב'ן טויט פון זייער יונג-פערשטארבענער פרוי און מוטער

פייגע רבקה נ. ע.

המקום ינחם אותם בתוך שאר אבלי ציון וירושלים

סלמן גראספעלד עם **פרוי**

Radio - aparaty maszyny i rowery
po najniższych cenach
najdogodniejsze warunki
— w firmie —

M. Hopenheim

Radom, Rwańska 25

פאדערט איבעראל
נאר די בעסטע ליכט

„מעטראפאל"

דאס לעבען אין קעלץ.

דריי מענשען געווארען פערטשאדעט — איינער אויפן טויט.

פערגאנגענעם דאנערשטאג אין דער פ״יה, איז דאס יודישע קעלץ אלארמירט געווארען וועגען שיקליכען טאדפאל אויף פיאטרקאווסקא 172, אין וואהנונג, פון 82 יעהריגען זקן. ר׳ מיכל מענדיל גריסגראס, (פאטער פון בעקאנטען „אר־יאן״ אינדוסטריאלער ה׳ ק. גרינגראס) וואו דריי פערזאן זענען פערטשאדעט געווארען. די ארויסגערופענע מעדיצי־נישע הילף, האט פעסטגעשטעלט דעם טויט פון ר׳ מיכל מענדיל גראסגראס. עס איז געלונגען אבצוראטעווען די צוויי יונגעליים, וואס האבען דארטען גענעכטיגט די ה״ה יחזקאל פאקולא, און ש. טשארני.

דער ערשטער וואס האט באמערקט די קאטאסטראפע איז געוועזען ה׳ לעס־פאלר גרינגראס, אנ׳איינינקל פון פער־שטארבענעם, וואס איז געקומען צופעליג בעזוכען דעם זיידען און געמראפען דאס אומגליק, וועגען וועלכען דאס יודישע קעלץ איז בליץ שנעל בעקאנט געווארען.

אין משך פון א גאנצען טאג האבען א ריזיגער עולם געשטורעמט צו דער וואהנונג פון טראגיש - אומגעקומענעם, דערונטער אויך א קאמיסיע פון דער אויפזיכט׳ס־מאכט.

אין דער לויה וואס איז פארגעקומען דעם זעלבען טאג, האט זיך בעטייליגט א גרויסע צאהל מענשען. אויך פיל קריסטליכע שכנים זענען געקומען אפ־געבען דעם לעצטען כבוד, זייער געאכ־טעטען שכן. ביים אפענעם קבר האט א ריהרענדען הספד געהאלטען ראב״ר הורבערג.

קעלץ — איז אנבליק פון דער שחיטה = גזירה!

דאס יודישע קעלץ, האט צונלייך מיט אנדערע שטעט, מיט שפאנונג ער־ווארט דעם פערלויף פון די שחיטה־דעבאטע אין סיים, און לויט דער אויפ־פארדערונג פון ארטיגען ראבינאט, זענען פרייטאג אין אלע בתי־מדרשים, פאר־קבלת־שבת געזאגט געווארען תהלים. ווען אבער ס׳איז שבת אין דער פריה בעוויסט געווארען דורכ׳ן ראדיא, אז דער געזעליבער שחיטה־פערבאט איז אנגענומען געווארען דורכ׳ן סיים, זענען די יודישע גאסען בעהערשט געווארען דורך א דעררריקענדער שטימונג. בעזונדערס איז די פערביטערונג געזעהען גרויס אין די בתי־מדרשים, איבער דעם חייטערדיגען גזר פון דער יודישער שחיטה.

יענדזשעווער ענדעקעס פריווען... ס׳מזל
ביי אנ׳אומגליקליכען ראווערען צוזאמענשטויס.

ווי אוטפטום, זענען אויך די יענדזשע־יעווער ענדעקעס געווארען אגרעסיווער וועלכע שטעלען זיך נישט אן פאר קיין שום זאך און זייער ביטאווילינער העצע נעגען יודען. אס איז געמליך פארגאנגענעם זונטאג ארום 2 ביי טאג, אין יענדזשעיעוו, אויף פילסודסקיעגא גאס, צוליב׳ן האסטיגען פאהרען פון די ראווע־ריסטען, ס. קאוואלסקיק פון דארף קאזי־נא און פון יענדזשעיעווער איינוואוינער מרדכי קראסמאן, געקומען צו א שטאר־קען צוזאמענשטויס, בעת וועלכען קא־וואלסקיק איז אזוי אומגליקליך אומגע־פאלען, דאס אין פערלויף פון א שעה, איז ער געשטארבען. דאגעגען מרדכי קראסמאן איז לייכט פערוואונדעט געווארען. די ענדעקעס האבען באלד אנגעהויבען פראוואצירען, אז קראסמאן איז שולדיג אין קאוואלסקיק׳ס טראגישען טויט, און מען האט אנגעהויבען פאר־טשעפען דורכגעהענדע יודען. אדאנק אבער דער ענערגישער האנדלונג פון די פאליציי־מאכט, זענען די פרווען פון ענדעקישע „העלדען״ צו פערוואנדלען דעם טראגישען פאקטאל, אין א יודען העצע — צו נישט געווארען.

אימפאזאנטער באל אין טעאטער „פאלסקי״.

פארגאנגענעם שבת איז לויט דער איניציאטיוו פון עלטערען־קאמיטעט ביי די פאלקס־שולען, פארגעקומען דער יעהרליכער טראדיציאנעלער באל פאר די ארימע יודישע שול־קינדער, וועלכע ווערען דורכען דערמאנטען קאמיטעט ווי געהעריג געפלעגט. דער באל האט גע־בראכט ריינע הכנסה 300 זל. א בעזונדע־רען דאנק קומט דעם עלטערען־קאמיטעט, מיט די ה״ה פראפ. חיטלין, זילבער־בערג, און עזות. פאר זייער אינטענסיווער־ארבייט.

קעלץ ווילט זיך!...
איינדריקען פון לעצטען באל.

ס׳איז א שעהנער שבת־צונאכטסיגער פריהלינג־אווענד, ווען אחינו בני ישראל, פון דער עלטער גענעראציע, זענען נאך איגטער איינדרוק פון דער שבת׳דיגער נשמה — יחירה; ס׳רוישט דאן אויף דער שענקיעוויטשע גאס ווי אין א ביהגען־שטאט, איהר בעגעגענט דא באשערטע „פערלען״. פראווינצער ועגען געקומען צו היגע טעניענקעס אויף א... קוק, און גלאט אזוי יונגלעך מיט מיידלעך, מיט צעטמייכעלטע, בעשטראהלטע זארגלאזע פנים׳ער, וואס איילען אויס׳ן באל אין טעאטער „פאלסקי״. ארייגצוקריגען זיך אין זאל, איז כלל נישט פון די לייכטע זאכ׳ן. ביים אריינגאנג שטעהט א רייהע.

אין טעאטער גופא, איז די נעזעל־שאפט א פערשידענארטיגע. איהר האט דא: עמך, דאן־זשואנען, "נאשצי" פאנ־נעס, מארצאיווע פאננעס, פודירט, קאנ־סערוויטס מיט וויעכשנע אנדילאציעס, א קארשט פון מעסער איטעק, איגטע־ליגיענץ, סתם אזוי ליידיג־גייער... אלע זענען געקומען דא זיכען „גליק״. ס׳קאסט ביליגער ווי אויף דער... לאטעריע.

א בעזונדערע אויפמערקזאמקייט ציהען אויף זיך איינעגע ריינע „אריער״ וועלכע זענען אריינגעפאלען אויף דער שכחה, פונקט ווי א יון אין דער סוכה.. זיי האבען „פאהארויעניע״, ספעציעל דער הויכער שלאנקער מיט די בלויע אויגען.

ווי מיר דאסען־האסן ווער מיר שחי־טה־גזירה!! דא הערשט א אידיליש־הארמאניש צוזאמענלעבען, פמש משיח׳ס צייטען. דער ארקעסטער אינטער די לייטונג פון פישעלע טארטשאחניצקי, שפילט איינגע סענטימענטאלע טאנגאס, צ״ישען אנדערע „בעז־שליאדו״. דערמיכען ביים בופעט זיצט ה׳ געשטענפעלד, מיט פראפ. חייטלין, ביידע טהיילען באנעס (נישט קיין מלוכה׳שע...) פונקט ווי א רבי שיים... די קאנאפקעס, פ־וכטען, און נאך גוטע זאכען פון בופעט ווערען אויך פערשמירען „בעז שליאדו״...

אין א גאחיסען מאמענט אין מיטען טאנ־צען, ווען ליכט - רעפלעקטארען ווערען פערלאשען און בלויז איינער בעלייכט דעם זאל, באמערקט אויף דעם טערקאס־טיט, דער נעבען מיר זיצענדער יונגער־מאן, וואס קען נעבעך נישט טאנצען און זיצט אויף דער לאזשע ווי אויף א הסבי־בעט, אז דער רעפלעקטאר מאכט דעם יצר הרע א „ויגארע״.

ביי א ווייסיג ווינקעל אין זאל, פער־בערגט געמיטליך, א סטודענטקע, אגב א שעהנע, אין ענגען קרייז פון אירע פער־עה־ער. זי איז די „סאן־געבערין״, ווייל די „סאחאושיטסאיע״. וואדים זי שטעהט דאך גוט.. (אין אוניווערזיטעט־געטא).

דער עולם טאנצט א „הורא״, די שעה׳ן ריקען זיך דערוויל מיט א רעקארד־טעמ־פא, ס׳הויבט אן צו טאגען. אין איינצינ־ווייז שארט זיך דער עולם ארויס פון זאל, ס׳פערשווינדען די אראראטארן מיט די פארטעפיקעס, וואס אמאהל ווערט דער זאל שיטערער, אויך די ריינע אריער פערלאזען אונז. דער עולם קעהרט זיך אום אהיים נישט אויסגעשלאפען נאך די פאר שעה עולם הזה.

אבסערוואטאר.

דער „בלויער פויגעל״ אין קעלץ.

אין אונזער שטאדט, ווייל אויף א קורצען גאסטראל, דאס פאפולערע פוילישע טעאטער דער „בלויער פויגעל״ מיט׳ן בע־קאנטען יודיש־פוילישען ארטיסט באלעס־לאוו גארסקי־נאזשיצא, וועלכער טרעט אויף מיט א נייעם־פראגראם.

הוטא „לודביקוב״
זאל איבערגעטראגען ווערען.

אין שטאדט האבען לעצטענס אנגעהויבען קורסירען קלאנגען, אז די גרעסטע פאבריק אין קעלץ, וועלכע בעשעפטיגט אויך איינינע יודען „הוטא־לודוויקא״ זאל אוועק פון קעלץ און איבערגעטראגען ווערען קיין סאנדאמיר, וועלכע זאל פער־וואנדעלט ווערען אין א גרויסען אינדוס־טריע־צענטער. פון מאסגעבענדע קוועלען, האט מען אונז דאס אבגעלייקענט, און מיר פערעפענטליכען דאס צוליב אונזער זשורנאליסטישען חוב.

א טייערער גאסט...

דער רעסטאראן־איינענטימער וולאדיס־לאוו טשארניעצקי, האט געמאלדען דער פאליציי, אז צו איהם איז געקומען אין רעסטאראציע אויף זאנורסקי 32, א פער־טרעטער פון דער ביאליסטאקער פאבריק „פראפיל״ מיט׳ן נאמען יאן לאנג, און נאכ׳ן אבזיין ביי איהם איינינע טעג איז דער העלד נעלם געווארען, און „פערגע־סען״ צו בעצאהלען.

רעוויזיעס ביי די שיך־סוחרים!

לעצטענס האט די פינאנץ־מאכט אדורכ־געפיהרט רעוויזיעס ביי איינינע היגע אבאווניקעס.

ענדעקעס ארבייטען...

פערגאנגענעם זונטאג האבען די היגע ענדעקעס פערשפרייט העצערישע אויפ־רופען געגען יודען. פאר׳ן מכלוסר׳שט עקופירען די ב. ק. ע. קאסעס, בעת׳ן קאנפליקט מיט ליטא, און דערפאר ווערט נערופען צו בעיקאטירען יודען.

פייער מאכען.

אנטפעסטען קאווע. מאלען קאווע, אנ־פעסטען א צומישונג און דערביי אכטונג געבען, אז ס׳זאל נישט זיין צו פיל, ערגער צו ווייניג און נישט אנכרופען אויף קיין פארוואורפען פון מאן, וועלכער באנגערט שטענדיג א גלייכען גוטען גע־שמאק פון קאווע. אזוי האט פריהער אויסגעזעהן דאס צוגרייטען קאווע און געשעהן איז עס פארטשיים זיך אין דער פרי, ווען יעדע מינוט איז זעהר טייער. ווי פארלייכטערט זענען היינט די אלע ארבעטען! ענרילא, וועלכער איז א פער־סיגע מישונג קאכט מען אויף בלויז 3 מינוט אויף פריש קאלט וואסער און מיר האבען שוין פארטיגע, גוטע קאווע, וועלכע איז דערביי זעהר ביליג.

Kino CASINO

ווערט געוויזען דער סענסאציאנעלער דראמאטישער פילם א. נ.

NA BEZDROŻACH

א „בשורה טובה״.

די היגע פוילישע פרעסע, האט פער־גאנגענע וואך זיך בעשריבען. ווענען דער געעפענטער מיט גרויס פאמפע, קריסטליכער קאלאניאל - ספולדזיעלניע וואס איז בעצייכענט געווארען מיט׳ן נומער 7 לויט דער רייהע.

KINO APOLLO

שבת 1 און 3 נ. מ. און זונטאג 12 און 1/4

? ? ?

Od poniedziałku b. m

הערליכע מויקאלישע קאמעדיע פון דער פוילישער פראדוקציע לויטן אויסגעצייכנטסטן פילם „די וועלט לאכט"

דאס פרעהליכע 13

אין די הויפט-ראלען:

שעלאנסקי, גראסובנא, ארוויד, סקאנעטשני, טעססאל, כנורקאווסקא און אנד.

ביז זונטאג איינשליסליך

Zagadnienie zdrady małżeńskiej w wielkim filmie

GRZECH MŁODOŚCI

w roli tajemniczej „Madame x" GLADYS GEORGE

2) Arcydzieło emocji wielkich wrażeń

Człowiek, który żył dwa razy

W roli gł. genialny mistrz maski

RALPH BELLAMY

KINO APOLLO

Wytw. Wyrobów Cukierniczych p. f.

„Americanka"

L. Wajsbrot Rynek 16

מאכט באקאנט דאס ג. פובליקום, אז עס איז געעפנט געווארען פון ניי - יאהר

א צוקערניע און היגיענישע בעקעריי

איינגעארדנעט לויט די לעצטע סאניטארע פארשריפטען.

יעדען טאג פריש און פיין געבעקס צו ביליגע פרייזען. פערשידענע געשמאקע טשאסטעס פון דער פיינסטער קוואליטעט צו 15 גר.

ס'איז צו בעקומען שפעציעל מארטען מארציפאנאווע פון 1.50 אן

אלץ ווערט אויסגעארבייט דורך א פאכמאן מיט א לאנגיעהריקער פראקטיק. אלע מינים געבעקסען ווי לוקסען, בילקעלעך, טשאכטעס, וואפלעס, הערבאטניקעס, טארטען, באקאלעס דיפלאמאט, לעקעך, פערשידענע קרעמען, מיגדאלאווע ארטיקלען און פרייטאג חלות — בעקומט מען

אין דער יודישער צוקערניע „אמעריקאנקא" טראוגוטא 62

ווי אויך אין דער היגענישער צוקערנישע בעקעריי רינעק 16

און אין געהעלב רינעק 14

עס ווערן אויך אנגענומען בעשטעלונגען אויף שמחות, באלער, קאנצערטען א.ז.וו. שאקאלאד פון פערשידענע פירמעס און פרוכטען צו ביליגע פרייזען

Sąd Okręgowy w Kielcach, dnia 21 marca 1938 r. przy firmie „Bank - Handlowo - Przemysłowy, Spółdz. z odpowiedz. udziałami" w Chmielniku Rs. 156 wpisano: Spółdzielnia zostaje wykreślone wobec zlikwidowania na mocy uchwały Walnego Zgromadzenia członków z dnia 27. II. 1938 r.

POSZUKUJEMY

Agenta podróżującego

na m. Radom i okręg

Oferty pisemne nadsyłać: „JAWA"

Fabr. Cykorii i art. żywn. w Radomiu

POMOCNIK BUCHALTERA

Potrzebny

Oferty pisemne nadsyłać:

„JAWA Fabryka Cykorii i art. żywn. w Radomiu.

קעלצער כראניק

פערענדיגט די לוסטראציע אין דער קהלה.

ווי מיר האבען שוין געמאלדען האט די אויפזיכט'ס מאכט דורכגעפיהרט א קאנטראל אין דער קהלה, ווארום וועלכע ס'האבען שוין אנגעהויבען קורסירען פערשידענע ווערסיעס אין שטאדט. די לעצטע טעג האט די קאמיסיע פערענדיגט איר ארבייט אין דער קהלה, מיט געבען איינינע אנווייזונגען אין דער קהלה-הירשאפט ספעציעל וועגען דעם „קוויטלעך" סיסטעם וואס צוליב דער גרויסער קהלה-קאסע צאהלט מען מיט קוויטלעך צו די עטאט-צאהלער. אזוי ווי די קוויטלעך צאהלט מען 50 פראצענט, פון דער פאקטישע כומע, און דאס פיהרט ארויין א כאאס אין דער קהלה-ארבייט, שטענדיג אויך איר פרנסיוס.

אומגליקס-פאל אין א קאפעלניע.

פארגאנגענעם שבת, איז אין חלאדעק (זאוויערטשער-פאוויאט) אין די אייזען גרובען, פון די באקאנטע „סאס-נאווצער אייזען און רערען פאבריק" געקומען צו א טראגיש אומגליק וואס האט געקאסט דאס לעבען פון 33. יעהריגען אנטאני לעשניאק, וועמען די ערד האט פערשיט. דער ארויסגערופענער דאקטאר האט קאנסטאטירט דעם טויט.

גרויסע שרפות אין קעלצער געגענד.

די פאליציי-כראניק מעלדעט טאג-טעגליך וועגען שרפות אין קעלצער געגענד, צוליב'ן נישט פארזיכטיג אומגעהן מיט פייער, ספעציעל האבען זיך די שרפות לעצטענס פערשטארקט אין די חלאטשטשאווער, קעלצער פאוויאטען.

דער האנדעל'ס-אנגעשטעלטער פעראיין, ביי דער ארבייט.

דער היגער האנדעל'ס און ביורא אנגעשטעלטע פעראיין, אין לעצטענס רעארגאניזירט געווארען און פיהרט אן אינטענסיווע טעטיגקייט.

דער תענית-צבור אין קעלץ.

דער פראקלאמירטער תענית - צבור, דורך די פיהרער פון פוילישען יודענטום, האט ארויסגערופען א טיפען אבקלאנג אין אלע קרייזען פון דער היגער יורי-שער בעפעלקערונג. אין די בעזונדערע בתי-מדרשים זענען פונאנדערגעקלעפט געווארען מודעות וועגען תענית. אין משך פון א גאנצען טאג האט א ריזיגער עולם געשטראמט אין די בתי-מדרשים, שטיבלעך און מתפלל געווען אויף אפריפען די גזירה, זאגנער פיל פארגע-שריטענע האבען געפאסט, אויסדריקענ-דיג ווייטער סאלידאריטעט מיט'ן כלל פון פוילישען יודענטום.

קינא קאסינא

דער סענסאציאנעלער פילם א. נ.

Kłamstwo Niny Petrówny

Kino ADRIA

שבת דעם 2 1 און 3 אז

זונטאג דעם 3 12 און 2 אז

פריהמארגען - פילמען

ROMEO i JULIA

אין דער הויפט ראל

NORMA SCHEARER

LESLIE HOWARD.

ביז זונטאג דעם 3 קוויטשעטשיען איינש.

Kino ADRIA

Polski film sensacyjny **P. T.**

KOBIETY nad PRZEPASCIĄ

Dramat obecnych czasów w-g głośnej powieści An. Marczyńskiego. Film ten jest ostrzeżeniem dla tysięcy kobiet W rol. gł: MARIA BOGDA, NORA NEY, ANDRZEJEWSKA, i inni.

Nad program: kolorowy dodatek i tygodnik P.A.T.

אכטונג קעלץ! אין אלע רעדאקציע און אדמיניסטראציע - ענינים ביטע זיך צו פערשטענדיגען מיט אונזער מיטארבייטער ק. ביינוואל

שריפטליך קען מען זיך ווענדען: Red. „Radomer - Kielcer - Leben" Kielce, ul. Warszawska 2.

TARYFA OGŁ.: Na 1-szej stronie mm 1 szp. 40 gr. w tekście mm 1 szp. 60 gr. na ostatnie stron. mm 1 szp. 25 gr.

1-sza i ostatnia strona liczą 8 szpalt.

אבאנאמענטס פרייז: פאר א חודש אין פוילען זלאט אין פראנקרייך, בעלגיען 4 פראנק אין אנדערע לענדער 30 סענט.

Redaktor i Wydawca CH. M. HERC. tel. 15 - 18 .טעל Wydawnictwo „Radomer Kielcer Leben" Radom szwarlikowska 20